

Nr 59

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående naturvårdens organisation, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av principbeslut av 1965 års riksdag och senare utredning av statskontoret läggs i propositionen fram förslag till en samordnad och utbyggd organisation för natur-, vatten- och luftvården. Som central myndighet för dessa områden föreslås ett nytt statligt ämbetsverk, *statens naturvårdsverk*. Det nya verket ersätter ett flertal myndigheter — bl. a. statens naturvårdsnämnd, statens vatteninspektion och statens luftvårdsnämnd — som nu har uppgifter inom dessa områden. Verket bör enligt förslaget ledas av en lekmanstyrelse. Vidare bör vid verket finnas särskilda rådgivande organ, nämligen ett naturvårdsråd, ett vattenvårdsråd och ett luftvårdsråd. Verket föreslås bli organiserat på ett sekretariat för planering, samordning och information, en administrativ byrå, en naturvårdsbyrå, en vattenvårdsbyrå, en luftvårdsbyrå samt ett undersökningslaboratorium. Vidare knyts till verket en särskild expertgrupp för biträde vid förvärv m. m. av naturområden.

Verket föreslås nästa budgetår ha totalt 101 tjänstemän, vilket innebär en ökning med sex i förhållande till det antal de nuvarande myndigheterna sammanlagt har.

Länsstyrelserna föreslås få särskilda naturvårdsenheter, i vilka länsingenjörskontoren går upp. Personalen vid dessa naturvårdsenheter föreslås omfatta totalt 156 tjänstemän, vilket innebär en ökning med åtta.

På grundval av fritidsutredningens förslag tas vidare upp *stödet till det rörliga friluftslivet*. Med hänsyn till det nära sambandet mellan naturvårds- och friluftsförådrorna föreslås naturvårdsverket bli central förvaltningsmyndighet även för de senare förådrorna. I propositionen understryks att friluftslivets behov bör beaktas i kommunernas och länsstyrelsernas planering. Statliga bidrag bör liksom hittills utgå dels till uppförande av friluftsanläggningar, dels till vissa organisationer på friluftslivets område. Uppförande av friluftsanläggningar bör i första hand vara en kommunal angelägenhet medan verksamheten vid anläggningarna bör kunna skötas av organisationerna. Vissa principer för bidragsgivningen redovisas. Anläggningar av rikskaraktär på långt avstånd från tätorterna föreslås få högre bidrag än näranläggningar.

Slutligen läggs fram förslag till medelsanvisning under berörda anslag för naturvårdsverket och fonden för friluftslivets främjande. Anslaget till avsättning till nämnda fond föreslås öka med 1 milj. kr. till 4,5 milj. kr.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 mars 1967.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *naturvårdens organisation, m. m.*, och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 11 s. 137 och 142) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Statens naturvårdsnämnd: Avlöningar, Statens naturvårdsnämnd: Omkostnader och Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1967/68 beräkna ett anslag av 4,3 milj. kr., 691 000 kr. resp. 4,5 milj. kr. Jag anholder att nu få anmäla dessa frågor.

Inledning

Enligt principbeslut av 1965 års riksdag (prop. 97, JoU 16, rskr 255) skall statens vatteninspektion, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå samt statens luftvårdsnämnd den 1 juli 1967 föras samman med statens naturvårdsnämnd till en central myndighet för hela naturvårdsområdet. Vid samma tidpunkt skall länsingenjörskontoren enligt samma beslut inordnas i länsstyrelserna, som har ansvaret för naturvårdsverksamheten på det regionala planet. Med anledning av beslutet uppdrog Kungl. Maj:t åt statskontoret att utreda organisationen av naturvårdsverksamheten. Statskontoret avlämnade den 9 juni 1966 »Utredning om organisationen av naturvårdsverksamheten» (Stencil Jo 1966: 2).

Efter remiss har yttranden över statskontorets utredning avgetts av vattenöverdomstolen, medicinalstyrelsen, statens strålskyddsinstitut, statens bakteriologiska laboratorium, statens institut för folkhälsan, statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen och statens oljeskyddsråd, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, byggnadsstyrelsen, kammarkollegiet, riksantikvarieämbetet, universitetskanslersämbetet,

forskningsrådets samarbetsdelegation, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, fiskeristyrelsen, vattenvårdsnämnden, statens naturvårdsnämnd, lantbrukshögskolan, skogshögskolan, kommerskollegium, Sveriges geologiska undersökning, statens vattenfallsverk, statens friluftsnämnd, institutet för vatten- och luftvårdsforskning, arbetsmarknadsstyrelsen, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, länsförvaltningsutredningen, immisions-sakkunniga, 1964 års naturresursutredning, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård, Sveriges industriförbund, Föreningen för vattenhygien, Vattenvärnet, Föreningen för allmän hälsovård, Föreningen för samhällsplanering, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Svenska vatten- och avloppsverksföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Länsingenjörernas förening, Svenska teknologföreningen, Sveriges lantmätareförening och Svenska arkitekters riksförbund (SAR).

1962 års fritidsutredning¹, som tillsattes med stöd av Kungl. Maj:ts be- myndigande av chefen för kommunikationsdepartementet den 28 septem- ber 1962, har avlämnat tre betänkanden över friluftslivet i Sverige, näm- ligen del I »Utgångsläge och utvecklingstendenser» (SOU 1964: 47), del II »Friluftslivet i samhällsplaneringen» (SOU 1965: 19) och del III »Anlägg- ningar för det rörliga friluftslivet» (SOU 1966: 33). I betänkandena be- handlas friluftslivets plats i samhällsplaneringen, friluftslivets behov av mark, fritidsbebyggelsens utformning och lokalisering, kommunernas enga- gemang i friluftsrågor, anläggningar för det rörliga friluftslivet, statens stöd till ideella organisationer på friluftslivets område samt organisatoriska åtgärder för statens insatser på friluftslivets område. I detta sammanhang tas de frågor upp, som gäller anläggningar för det rörliga friluftslivet, sta- tens stöd till ideella organisationer på friluftslivets område och organisa- toriska åtgärder för statens insatser på nämnda område.

Efter remiss har yttranden över betänkandena avgetts av hovrätten för västra Sverige, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, väg- och vat- tenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, statskontoret, rikantikvarieämbetet, domänstyrelsen, lantmäteristyrelsen, statens vatten- inspektion, statens naturvårdsnämnd, statens institut för byggnadsforsk- ning, statens friluftsnämnd, statens järnvägar, överståthållarämbetet, samt- ligen länsstyrelser, kommittén för semesterspridning, 1960 års vägsakkun- niga, kommunalrättskommittén, 1965 års idrottsutredning, 1962 års ung- domsutredning, statens handikappråd, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska naturskydds-

¹ Framlidne generaldirektören Börje Lundgren, ordf., riksdagsmannen Ingvar Carlsson, riksdagsmannen Thorbjörn Fälldin, kommunalrådet Torsten Henrikson, byggnadsrådet Ivar Jonsson, filosofie kandidaten Inga Löwdin, riksdagsmannen Bo Turesson och riksdagsmannen Ola Ullsten.

föreningen, Sveriges industriförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, RLF, Svenska turistföreningen, Svenska turisttrafikförbundet, Motororganisationernas samarbetsdelegation, Reso, Riksorganisationernas campingkommitté, Skid- och friluftsförbundet, Svenska kryssarklubben, Svenska kommunaltekniska föreningen, Sveriges motorbåtsunion, Svenska samernas riksförbund, Fiskefrämjandet, Simfrämjandet, Cykel- och mopedfrämjandet, Svenska Turisthotellens Riksförbund, LO, TCO, Sveriges lantmätareförening, SAR, Folkparkernas centralorganisation, De Handikappades riksförbund och Sveriges riksidsrottsförbund.

I fråga om flera av statskontorets och fritidsutredningens förslag fordras inte beslut av riksdagen. För överblickens och sammanhangets skull redovisas dock även vissa av dessa förslag.

Organisationen av naturvårdsverksamheten

Nuvarande ordning

Naturvården. Statens naturvårdsnämnd har överinseendet över naturvården i riket. Nämnden har att verka för att naturvårdsarbetet såväl från kulturella och vetenskapliga som sociala synpunkter ordnas och utvecklas ändamålsenligt. Den skall leda arbetet med att inventera och välja ut naturområden, som bör särskilt bevaras samt utarbeta råd och anvisningar om avsättande och förvaltning av sådana områden. Nämnden skall vidare följa den allmänna byggnadsplaneringen samt kulturlandskapets utveckling, verka för att stränderna skyddas, för att täktverksamheten får lämplig lokalisering och utformning och för att andra arbetsföretag planläggs och utförs med beaktande av deras inverkan på naturen. Råd och anvisningar skall utarbetas till ledning för statliga och kommunala myndigheters åtgärder på naturvårdens område. Nämnden skall biträda länsstyrelserna i naturvårdsarbetet.

Statens naturvårdsnämnd inrättades år 1963. Nämnden består av högst sju ledamöter som utses av Kungl. Maj:t. Nämndens arbete leds av en överdirektör, som är vice ordförande i nämnden. Inom nämnden finns två byråer, nämligen administrativa byrån och planeringsbyrån, samt en sektion för jakten och viltvården. Nämndens personal uppgick den 1 juli 1966 till 27 tjänstemän. När jag i det följande redovisar personalen vid de olika myndigheterna utgår jag från den personal som fanns den 1 juli 1966.

Enligt naturvårdslagen den 11 december 1964 (nr 822) ligger huvudansvaret för naturvårdsarbetet inom länet på länsstyrelsen. Flera andra länsorgan skall emellertid beakta naturvårdssynpunkter i sitt arbete. Sålunda har länsarkitekten, lantmäteriorganisationen, landsantikvariern och länsjägmästaren uppgifter i naturvårdsarbetet. Länsstyrelsen fattar de flesta beslut enligt naturvårdslagen samt svarar för verkställigheten av besluten.

Inom länsstyrelsen handläggs huvudparten av naturvårdsärendena på planeringssektionen. I vissa frågor inhämtas synpunkter från länets naturvårdsråd. Detta råd, vars sammansättning och verksamhet inte är författningsreglerade, består i allmänhet av omkring tio ledamöter, i regel hälften leknän och hälften företrädare för berörda länsorgan.

För naturvårdsarbetet disponerar länsstyrelserna för budgetåret 1966/67 1,2 milj. kr. Av dessa medel avlönas som extra tjänstemän eller mot arvode f. n. tio naturvårdstjänstemän (naturvårdsintendenter) på heltid samt dessutom ett antal på deltid.

Vattenvården. Statens vatteninspektion och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har huvudansvaret på central nivå för vattenvården. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har dessutom uppgifter beträffande vattenförsörjningen. Tillsyn av vattenområden utövas av vatteninspektionen, som handlägger tillsynsärenden såsom vattendomstols- och syneförrättningsärenden, anmälningsärenden och övervakningsärenden. Verksamheten är författningsmässigt reglerad bl. a. i vattenlagen, lagen den 30 november 1956 (nr 582) om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden samt kungörelsen den 30 november 1956 (nr 583) om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet på vattenvårdsområdet fullgörs inom styrelsen av dess vatten- och avloppsbyrå och regleras huvudsakligen av bestämmelser i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), vattenlagen, hälsovårdsstadgan den 19 december 1958 (nr 662), lagen den 3 juni 1955 (nr 314) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, expropriationslagen den 12 maj 1917 (nr 189) och kungörelsen den 5 juni 1959 (nr 251) om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar. Verksamheten har under senare år inriktats särskilt på att främja en ändamålsenlig planering och utveckling på vatten- och avloppsområdet. Som regionala organ inom väg- och vattenbyggnadsverkets förevarande arbetsområde fungerar länsingenjörskontoren.

Statens vatteninspektion leds av en nämnd, vattenvårdsnämnden. Den består av ordförande, vice ordförande och därutöver högst sex andra ledamöter. Ledamöterna utses av Kungl. Maj:t. Vatteninspektionen förestås av en överinspektör. Inspektionen består av en tillsynsavdelning, en undersökningsavdelning, en radioekologisk avdelning och ett kansli. Regional organisation saknas. Undersökningsavdelningen består av ett kemiskt, ett biologiskt och ett mikrobiologiskt laboratorium. Fiskeristyrelsen ombesörjer vatteninspektionens kamerala ärenden m. m. Personalen vid vatteninspektionen uppgår f. n. till 38 tjänstemän.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå har 27 tjänstemän och är uppdelad på en planeringsavdelning, en process- och driftteknisk avdelning, en anläggningsteknisk avdelning, en bidragsavdelning och

ett sekretariat. För ärenden om forskning och utveckling på vatten- och avloppsområdet finns en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillsatt rådgivande kommitté med representanter från berörda myndigheter och sammanslutningar.

Länsingenjörskontoren lyder under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Det finns ett kontor i varje län utom i Gotlands län. Sistnämnda län betjänas av länsingenjörskontoret i Stockholms län. Organisationen omfattar f. n. 138 tjänstemän. Kontorens storlek varierar mellan fyra och nio tjänstemän. Vatten- och avloppsbyrån och länsingenjörskontoren disponerar utrustning för enklare vattenprovtagning.

Luftvården. Inom luftvården har statens luftvårdsnämnd till uppgift att utreda förekomsten av luftföroreningar, främja forskning på luftvårdsområdet samt i samarbete med myndigheter, kommuner, företag och organisationer inom och utom landet söka åstadkomma en lämplig samordning av olika åtgärder mot luftföroreningar. Författningsmässig reglering av verksamheten på luftvårdsområdet saknas i stort sett. Förslag om sådan reglering har lagts fram av immissionssakkunniga i betänkandet »Luftförorening, buller och andra immissioner» (SOU 1966: 65).

Statens luftvårdsnämnd inrättades år 1963 och består av högst 20 ledamöter, vilka förordnas av Kungl. Maj:t. Av ledamöterna förordnas en till ordförande, en till vice ordförande samt en till verkställande ledamot. Nämnden har alltsedan sin tillkomst haft 14 ordinarie ledamöter. Vissa ledamöter utses efter förslag. Sålunda föreslår medicinalstyrelsen, försvarets forskningsanstalt, ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och forskningsrådets samarbetsdelegation var sin ledamot samt statens institut för folkhälsan och Sveriges industriförbund två ledamöter. I luftvårdsnämnden är också arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna företrädade. De kamerala uppgifterna sköts av statens institut för folkhälsan. Nämnden har tre heltidsanställda befattningshavare.

Övrig verksamhet på natur-, vatten- och luftvårdsområdena. Domänstyrelsen omhänderhar vård och förvaltning av nationalparkerna och meddelar vidare efter samråd med naturvårdsnämnden föreskrifter om ordning inom nationalpark. Naturreservat på mark som ägs av staten förvaltas av styrelsen eller av den som styrelsen efter samråd med naturvårdsnämnden förordnar. Kammarkollegiet äger föra talan för det allmänna, när fråga om allmänt intresse förekommer enligt vattenlagen eller naturvårdslagen. Denna befogenhet omfattar bl. a. mål om vattenförorening och naturvårdsfrågor. Medicinalstyrelsen handlägger frågor om vatten- och luftföroreningar enligt hälsovårdslagstiftningen och strålskyddslagstiftningen. Statens bakteriologiska laboratorium och statens institut för folkhälsan bedriver bakteriologiska och kemiska vattenundersökningar dels för forskning och un-

dervisning, dels på uppdrag av myndigheter m. fl. På luftvårdens område bedriver institutet en omfattande verksamhet i frågor rörande luftföroreningarnas medicinska verkningar. Fiskeristyrelsen har att vid vattenförorening bevaka fiskets intresse. Bland övriga institutioner på det centrala planet som har uppgifter inom natur-, vatten- och luftvårdsområdet må även nämnas byggnadsstyrelsen, veterinärstyrelsen, statens veterinärmedicinska anstalt, sjöfartsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

På det regionala planet är länsstyrelsen beslutande myndighet i åtskilliga frågor enligt fiskelagstiftningen, jaktlagstiftningen, byggnadslagstiftningen, fornminneslagen den 12 juni 1942 (nr 350), byggnadsminneslagen den 9 december 1960 (nr 690), naturvårdslagen, vattenlagen, hälsovårdsstadgan m. fl. Länsarkitekten har övervakande uppgifter inom byggnadslagstiftningen. Överlantmätaren och distriktslantmätarna har uppgifter enligt fastighetsbildningslagstiftningen. Länsläkaren och länsveterinären har funktioner inom bl. a. hälsovårdslagstiftningens område. Skogsvårdsstyrelsen och statens skogsförvaltning har förvaltande uppgifter bl. a. beträffande naturreservat och nationalparker. Kommunernas beslutande organ — i detta sammanhang främst byggnadsnämnder och hälsovårdsnämnder — har bl. a. ansvaret för plan- och byggnadsväsendet samt hälsovården inom kommunerna.

Statskontorets utredning

Verksamhetsområde och arbetsuppgifter m. m.

Statskontoret påtalar de allvarliga konsekvenserna av de fortgående föroreningarna av naturen — marken, vattnet och luften — och av en alltför intensiv exploatering av naturtillgångarna. Det är angeläget att de olika krav dagens samhälle ställer på naturen får en rimlig inbördes avvägning och att man tar hänsyn till att naturtillgångarna också bevaras åt kommande generationer. I den allmänna debatten har — framhåller statskontoret vidare — på senare tid farhågorna för en försämring av läget ytterligare understrukits och krav har framförts på olika åtgärder för att kunna möta det ökande tryck på naturens värden som industrialisering, urbanisering, motorisering, fritidsbebyggelse och ökad användning av kemiska produkter m. m. för med sig. Statskontoret framhåller vikten av att den centrala naturvårdsorganisationen inriktas på ett effektivt planerings-, lednings- och kontrollarbete för att möta det växande exploateringstrycket.

Statskontoret har inte haft till uppgift att ompröva arbetsuppgifterna i stort inom natur-, vatten- och luftvården. Den föreslagna organisationens verksamhetsområde kommer därför att nära sammanfalla med de ansvarsområden som de av omorganisationen berörda organen f. n. har tillsam-

mans. Statskontoret har inhämtat de nuvarande myndigheternas bedömning av de angelägnaste uppgifterna inom natur-, vatten- och luftvården för den närmaste framtiden. I fråga om vatten- och luftvården har statskontoret även föreslagit vissa justeringar och kompletteringar beträffande de nuvarande uppgifterna. Statskontoret anför bl. a.

Den allmänna målsättningen för naturvården fastställdes av statsmakterna senast vid 1964 års riksdag, då den nya naturvårdslagen antogs. En av de främsta uppgifterna inom naturvården är att bevara vetenskapligt och kulturellt värdefulla naturområden och tillgodose behovet av områden för rekreation och fritid. För den närmaste tiden har naturvårdsnämnden planerat följande arbeten, nämligen en översiktlig inventering i hela landet av de viktigaste naturvårdsobjekten, påbörjande av en plan för kustzonindelning avseende fritids- och naturvårdsområden, industri m. m., utarbetande av råd och anvisningar för praktisk naturvård och inventeringar länsvis, avsättande av viktigare reservat, värderingskriterier för att utfärda skyddsföreskrifter, vårdplaner och anvisningar för befintliga reservat, nationalparker m. m., utmärkning av avsatta och skyddade områden, anvisningar i markvärderingsfrågor, program för försöksverksamhet och forskning, informations- och PR-system. På längre sikt skulle enligt nämnden tillkomma ett fullföljt urval och säkerställande av viktigare skyddsobjekt och odlingsområden, fullföljande av översiktlig plan för kustzonindelning, fullföljd detaljinventering, systematisk uppföljning, kontroll- och vårdorganisation samt foto- och ADB-dokumentation.

Befolkningsökningen, industriexpansionen och den allmänna standardhöjningen i förening med bebyggelsens strukturomvandling och koncentration till vissa områden förändrar påtagligt våra tidigare gynnsamma vattenförhållanden. I en del regioner kan märkas begynnande vattenbrist och vattenbeskaffenheten har trots vidtagna reningsåtgärder försämrats på flera håll. Konkurrensen om vattentillgångarna kan väntas öka alltmer. Enligt statskontoret måste effektiva insatser göras för att bemästra föroreningssituationen. Med den väntade utvecklingen är det därför av betydelse såväl med tanke på att dessa naturtillgångar bevaras som från ekonomisk synpunkt att ingreppen i samband med exploatering sker planmässigt och passas in i ett större sammanhang. Vattenvårdsplaneringen är här ett viktigt led. Följande arbetsuppgifter på vattenvårdsområdet är särskilt angelägna för den närmaste tiden, nämligen utarbetande av planer för vattenhushållningen inom regioner, vari ingår kartläggning av vattentillgångarnas tillstånd och recipientbedömningar, saneringsprogram för redan förorenade områden, branschöversikter beträffande förorenande industrier, dispositionsplaner för optimal användning av vattentillgångar, olika skyddsåtgärder, riktlinjer för vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar inom större regioner samt prognoser över vattenbehov för skilda konkurrerande exploateringsintressen och över avloppsvattenmängder.

Luftföroreningssituationen i Sverige anses vara bättre än i många andra högindustrialiserade länder men uppvisar särskilt i större tätortsområden en fortlöpande försämring. Kunskapen inom luftvårdsområdet om flertalet av de faktorer som förorsakar skade- och olägenhetsverkningar är f. n. otillräcklig. Detsamma gäller kännedomen om luftföroreningarnas inverkan bl. a. på människan. Behovet av forskning och utvecklingsarbete inom luftvårdsområdet är därför stort. Bristen på exakta informationer får emellertid inte hindra att åtgärder vidtas. Så är t. ex. osäkerheten om luftföroreningarnas verkningar ett skäl för att hålla föroreningshalterna låga. Möjligheterna att sänka föroreningshalterna i utomhusluft genom att minska utsläppen från industrier, värmecentraler och motorfordon — de tre stora luftföroreningskällorna — får betraktas som goda. Det finns i dag tekniska möjligheter att lösa de flesta av industrins luftföroreningsproblem. För att uppnå den bästa ekonomiska lösningen är det viktigt att luftvårdsaspekten beaktas redan då nya industrier planeras.

Luftförorening från värmecentraler för bostadsuppvärmning är ett särskilt allvarligt problem i tätorternas centrala delar. Om luftkvaliteten skall kunna hållas på en tillfredsställande nivå även där värmebehovet per ytenhet är stort, måste för dessa områden väljas ett system som ger låga föroreningshalter. Därför bör luftvårdsaspekterna beaktas redan vid byggelseplaneringen.

Någon helt tillfredsställande lösning på bilavgasproblemet torde knappast ligga inom räckhåll förrän de nuvarande bilmotorerna ersatts av andra konstruktioner. Redan nu kan man genom olika åtgärder begränsa utsläppen av bilavgaser. Vidare bör man vid trafik- och stadsplanering beakta luftvårdssynpunkterna.

Den allmänna målsättningen för luftvårdsarbetet bör vara att, där luften ännu är av godtagbar kvalitet, förhindra försämring och där luftsituationen är otillfredsställande åstadkomma godtagbara förhållanden. Angelägna arbetsuppgifter för den närmaste tiden bör vara att utarbeta riktvärden för högsta tillåtna föroreningshalter i utomhusluft (immissionsnormer), riktvärden för den mängd förorenande ämnen som får släppas ut från olika källor (emissionsnormer), ett systematiskt kontrollsystem, kartläggning av luftföroreningssituationer, metodik för att minska luftföroreningar, utbildnings- och informationsverksamhet och ett dokumentationssystem.

Statskontoret behandlar härefter förutsättningarna för en effektivisering av verksamheten på natur-, vatten- och luftvårdsområdet i samband med omorganisationen. Som en sådan viktig förutsättning nämner statskontoret forskning och tekniskt utvecklingsarbete. Statskontoret erinrar om 1964 års naturresursutrednings pågående arbete och anför vidare.

Oavsett hur forskningen på naturresursområdet kommer att organiseras bör naturvårdsmyndigheten ha möjlighet att effektivt främja sådan forskning samt att i sin verksamhet utnyttja såväl svenska som utländska forsk-

ningsresultat. Detta innebär att den behöver ha omedelbar tillgång till expertis som kan planera och förmedla forskningsuppgifter samt med ledning av forskningsresultaten utarbeta normer för praktisk tillämpning. Tillsyns- och kontrolluppgifterna fordrar tillgång för myndigheten till utrustning för provtagning och analys. De resurser som f. n. finns för dylika arbetsuppgifter inom de organ som berörs av utredningen är i huvudsak vatteninspektionens laboratorium. Verksamheten vid detta laboratorium torde emellertid komma att beröras av naturresursutredningens förslag. Några förändringar i fråga om laboratoriets arbetsuppgifter i samband med omorganisationen bör därför inte vidtas. Denna fråga torde få prövas när naturresursutredningens arbete redovisas. Statskontoret anser dock att en effektiv undersökningsverksamhet inte kan åstadkommas, om inte de nuvarande laboratorieresurserna förstärks. Enligt statskontoret bör emellertid vatteninspektionens kemiska och biologiska sakkunskap kunna utnyttjas även för arbetet inom luftvårdsområdet.

Inom ramen för lagstiftning och i övrigt givna riktlinjer för naturvårdsnämnden, vatten- och avloppsbyrån, vatteninspektionen och luftvårdsnämnden har skilda verksamhetsplaner för de olika organen tillämpats. När dessa sammanförs till en enhet är det nödvändigt att skapa samordnade planer för verksamheten. Detta bör bl. a. ta sig uttryck i verksamhetsprogram vilka bör vara särskilt nödvändiga för effektivt arbete inom ett område där resursbehovet endast successivt kan tillgodoses.

På lagstiftningens område väntas betydelsefulla förändringar genom immissionssakkunnigas förslag. Dessa torde komma att innebära, att immissionslagstiftningen samordnas med vattenvårdslagstiftningen. Förslagen förutsätter ett system där den nya organisationen för natur-, vatten- och luftvården fungerar som expert-, prövnings- och tillsynsorgan i fråga om såväl vattenförorening som luftförorening, buller och liknande störningar. De sakkunniga torde komma att förorda vissa ändringar även på vattenlagstiftningens område, särskilt i fråga om förprövningsordningen.

Statskontoret har endast delvis kunnat beakta de krav som en sådan ny lagstiftning kommer att ställa. Även om statskontoret inte nu lägger fram förslag till en definitiv organisation för luftvårdsärendenas handläggning, har statskontoret dock strävat efter att ta hänsyn till utvecklingstendenserna inom luftvården och behovet av att förbereda kontrollåtgärder på detta område. Förevarande organisationsfråga torde enligt statskontoret därför få tas upp på nytt i anslutning till behandlingen av immissionssakkunnigas förslag.

En ändamålsenlig inventering och kartläggning av naturvärdena å ena sidan och av exploateringsbehov å andra sidan utgör enligt statskontoret en viktig förutsättning för arbetet inom samtliga naturvårdsgrenar. Samordningen av naturvårdsgrenarna bör kunna bidra till ett bättre resultat av kartläggnings- och inventeringsinsatserna. Särskilt med avseende på kart-

läggning av vattenområdenas tillstånd och inventeringar av grusåsar och vattentäkter finns rationaliseringsmöjligheter. Kartläggnings- och inventeringsarbetet är ofta ett mycket resurskrävande engångsarbete. Det är därför nödvändigt att tillgängliga och lämpliga krafter även på det lokala planet engageras för uppgiften.

En annan viktig förutsättning för ett effektivt naturvårdsarbete är att normer och data för bedömning av möjlig och lämplig exploatering, skydds- och vårdbehov m. m. utarbetas. Effektiviseringsmöjligheterna genom samordning ter sig goda eftersom experterna, t. ex. kemister-biologer och tekniker, kommer att kunna fungera över hela naturvårdsfältet. Genom samordningen blir det också möjligt att i större utsträckning knyta t. ex. medicinsk-hygienisk, hydrologisk, meteorologisk, juridisk och ekonomisk expertis till verksamheten än vad som är möjligt vid en splittrad organisation.

Ett annat medel för att öka effektiviteten i den nya naturvårdsorganisationen är att i samband med omorganisationen utnyttja möjligheterna till decentralisering. Både naturvårdsnämnden och vatteninspektionen tycks enligt statskontoret f. n. hämmas i sin verksamhet på grund av att de inte har möjlighet att regionalt följa upp olika ärenden. Vid en ökad decentralisering kan centralt placerade specialister befrias från rutinbetonat arbete för att i större utsträckning utnyttjas för planeringsarbete och för att utarbeta råd och anvisningar för de regionala instanserna.

Statskontoret behandlar också befogenhets- och ansvarsfördelning mellan central och regional instans och erinrar om att vid tillkomsten av naturvårdsnämnden prövades bl. a. frågan om befogenhets- och ansvarsfördelningen mellan central och regional instans. Man fann, att naturvårdsarbetet borde ha sin tyngdpunkt regionalt. Länsstyrelsen ansågs vara den enda instans, som hade möjligheter och kompetens att samordna naturvårdsarbetet med övrig samhällsplanering inom länet. Länsstyrelsen blev därför naturvårdsmyndighet på länsplanet och tillades de beslutsfunktioner, som inte förbehölls Kungl. Maj:t. Statens naturvårdsnämnd fick rätt att föra talan mot länsstyrelsens beslut genom besvär hos Kungl. Maj:t. Dessutom fick nämnden inflytande över verksamheten — bortsett från befogenheten att utfärda råd och anvisningar — genom föreskrift i naturvårdskungörelsen den 11 december 1964 (nr 825) att, innan länsstyrelse i naturvårdsärende fattar beslut som kan föranleda ersättningskyldighet eller annat beslut av vikt, samråd skall ske med nämnden. Nämnden har alltså kostnadsansvar i sådana ärenden. Kungl. Maj:t beslutar dock om ersättningar till markägare som överstiger 100 000 kr. och i alla ärenden som gäller förvärv för statens räkning av mark för naturvårdsändamål.

På vattenvårdsområdet är beslutsfunktionerna fördelade mellan ett flertal myndigheter, bl. a. vattendomstolarna, vatteninspektionen, länsstyrelserna och hälsovårdsnämnderna. Till åtgärder som är av stor betydelse från vattenvårdens synpunkt krävs i regel vattendomstols medgivande, dvs. kon-

cession. I viss utsträckning är beslutanderätten förbehållen Kungl. Maj:t. Vatteninspektionen är visserligen den centrala förvaltningsmyndigheten på området men dess formella beslutsbefogenheter är enligt gällande rätt mycket begränsade. Inspektionen kan besluta om råd och anvisningar, om framställning till länsstyrelse om förbud mot utsläpp av avloppsvatten utan erforderlig behandling eller om åtgärd för att motverka olägenheter av sådant utsläpp. Inspektionen kan också besluta att väcka talan vid vattendomstol.

På luftvårdens område är det f. n. endast hälsovårds- och byggnadsmyndigheter som har beslutsfunktioner. Här kommer också länsstyrelserna in främst i sin egenskap av överordnade hälsovårdsmyndigheter. Dessutom kan allmän domstol enligt civilrättsliga regler om immissioner besluta i mål om användning av fast egendom, vilken medför luftföroreningar.

I och med att natur-, vatten- och luftvården centralt förs samman i ett gemensamt organ och regionalt fogas in i länsstyrelserna har statskontoret närmare prövat nu gällande system för befogenhets- och ansvarsfördelningen mellan central och regional instans. Decentralisering till länsstyrelse kan enligt statskontoret eliminera dubbelarbete. Statskontoret anser därför att decentraliseringsmöjligheterna bör tas till vara där detta kan ske utan men för arbetsresultatet. Den sakkunskap som finns i länsförvaltningen representerar en sådan allsidighet, att konsekvenserna vid intressekollisioner kan klarläggas på ett sätt, som gör det möjligt för länsstyrelse att mäta de berörda intressenas relativa tyngd. Starka skäl talar därför enligt statskontoret för att beslutsfunktionerna inom natur-, vatten- och luftvården — med undantag för sådana som är förbehållna eller kan komma att förbehållas vattendomstol — förläggs till länsstyrelse.

Inom det verksamhetsområde, som regleras av naturvårdslagen, har en sådan uppdelning skett av ansvar och befogenheter mellan central och regional instans utom vad gäller kostnadsansvaret. Även detta bör emellertid enligt statskontoret på längre sikt i större utsträckning läggas på länsstyrelse. Såsom förut nämnts har länsstyrelse skyldighet att samråda med det centrala organet innan beslut fattas i naturvårdsärende, som kan föranleda ersättningskyldighet. En decentralisering är önskvärd bl. a. därför att dylika ärenden ofta förutsätter snabb aktion för att nå åsyftat resultat till rimliga kostnader. Förutsättningarna för decentraliseringen är dels att en samlad översikt och angelägenhetsgradering finns över sådana objekt som skall fredas, dels att markvärderingen kan ske enligt enhetliga normer. Den centrala myndigheten bör föreslå hur medlen för dessa ändamål skall fördelas på olika län. Genom denna ordning behåller myndigheten i ekonomiskt hänseende ett lämpligt avvägt inflytande över verksamheten och kostnadsansvaret inom tilldelade medelsramar läggs på den instans, som har huvuddelen av beslutsfunktionerna. Statskontoret föreslår därför att decentralisering av kostnadsansvaret genomförs så snart nämnda förutsättningar föreligger.

På vattenvårdens område kan enligt statskontoret samma principiella syn-

sätt läggas som på naturvårdsområdet. Statskontoret diskuterar möjligheterna av att decentralisera följande ärendegrupper, nämligen frågor om att väcka talan hos vattendomstol, ärenden som nu anmäls för vatteninspektionen enligt 2, 4 och 5 §§ kungörelsen om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m., s. k. anmälningssärenden rörande kommunala och industriella föroreningar samt jordbrukets föroreningsfrågor, vidare kontroll och övervakning av vattenskyddsåtgärder och vattenområden samt ärenden rörande statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar.

Frågor om att väcka talan hos vattendomstol bör enligt statskontoret fortfarande vara en angelägenhet för centralorganet. Detta har redan nu kvalificerad expertis för ändamålet. Ärenden som sammanhänger med vattenmålen kräver emellertid ett väl utvecklat samarbete mellan länsinstans och central instans. Den senare måste tillföras lokala och regionala aspekter, vilka länsinstansen bör svara för. För att avlasta den centrala myndigheten arbetsuppgifter i dessa ärenden bör det finnas möjlighet för den centrala myndigheten att från fall till fall bemyndiga länsstyrelse att utse ombud, som enligt instruktioner för myndighetens talan vid vattendomstol.

Anmälningssärenden, som gäller kommunala utsläpp och jordbrukets föroreningsfrågor, bör enligt statskontoret decentraliseras till länsinstansen bl. a. med hänsyn till det stora antalet ärenden. Ärendena handläggs f. n. av den centrala myndigheten men bereds av länsingenjören. Vidare finns utarbetade normer och anvisningar för dessa ärenden. Beslutanderätt av samma omfattning som vatteninspektionen hittills haft bör därför kunna utövas av länsstyrelsen.

Statskontoret anser att beslutanderätten i anmälningssärenden, som avser industriella vattenföroreningar, på sikt bör kunna decentraliseras till länsstyrelserna. Förutsättningarna för att så skall kunna ske är emellertid nu ogynnsamma. Normer och anvisningar saknas f. n. Dessutom har ärenden av detta slag hittills inte passerat länsstyrelsen. Dennas förtrogenhet med dem kan därför inte betecknas som tillfredsställande. Inom ärendegruppen förekommer svåra och komplicerade fall, som fordrar kvalificerad och mångsidig expertis vid bedömningen. Med hänsyn till detta finner statskontoret inte skäl att föreslå någon omedelbar ändring beträffande beslutanderätten i industriella anmälningssärenden. Decentraliseringsproblemen i denna del bör tas upp till nytt övervägande i samband med behandlingen av immissionssakkunnigas förslag. Statskontoret understryker emellertid att länsstyrelserna redan från början bör delta vid beredningen av dessa ärenden. Den personalökning utredningen föreslår för länsstyrelsernas del avser bl. a. här avsedda ärenden.

Kontroll och övervakning av vattenskyddsåtgärder är enligt statskontoret uppgifter, som till övervägande del bör utföras av länsstyrelsen även beträffande industriella föroreningsärenden. Den centrala myndigheten skall svara för sådana råd och anvisningar som fordras härför. Dessa anvisningar

bör främst innehålla föreskrifter om mätmetoder, mätintervaller och system för rutinrapportering av resultaten till den centrala myndigheten. Statskontoret föreslår att det närmaste ansvaret för kontroll och övervakning även vad gäller industrins vattenföroreningar läggs på länsstyrelse den 1 juli 1967.

Det huvudsakliga arbetet rörande statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar ligger nu på länsingenjören. Inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen görs endast stickprovsgranskning. De formella besluten om bidrag fattas dock av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. I vissa fall ligger beslutanderätten hos Kungl. Maj:t. Statskontoret föreslår att länsstyrelserna får beslutanderätt i ärenden som gäller statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar den 1 juli 1967. Medlen för ändamålet bör fördelas på län av Kungl. Maj:t efter förslag av den centrala myndigheten.

Den centrala organisationen

Statskontoret har sett det som en viktig uppgift att åstadkomma en organisation som kan byggas ut för nya arbetsuppgifter utan att organisationsstrukturen behöver ändras. Med vissa mindre undantag för vatten- och luftvårdsområdena har statskontoret inte föreslagit några nya arbetsuppgifter för den centrala organisationen. En intensifiering av arbetet inom verkets område över lag har självfallet eftersträfvats. Detta har statskontoret bedömt kunna ske dels genom den rationaliseringseffekt som sammanslagningen kan beräknas medföra, dels genom de ökningar av resurserna utredningen föreslår. Statskontoret har emellertid i fråga om krav på väsentligt ökad personal ansett att det främst bör ankomma på verkets styrelse att bedöma behovet och angelägenhetsgraderingar av ökade resurser. Statskontoret framhåller att naturvårdsverkets verksamhetsområde berörs av pågående utredningar och att detta förhållande måste beaktas vid avvägningen av resurserna för verket.

Styrelse och chef. Statskontoret anser att den centrala myndigheten bör ha en generaldirektör som chef, vilken även bör vara ordförande i verkets styrelse. Generaldirektören bör förordnas för högst sex år. Antalet ledamöter i styrelsen bör, inklusive verkschefen, vara högst sju. Ledamöterna bör utses av Kungl. Maj:t för en tid av högst fyra år bland lämpliga personer utanför verket. Utredningen anser att suppleanter för ledamöterna inte behövs.

Rådgivande organ. Det förordade antalet ledamöter i styrelsen torde inte medge en allsidig intresse- eller kunskapsrepresentation för myndighetens verksamhetsområde. Företrädare för olika berörda kunskaps- och erfarenhetsområden m. m. bör därför knytas till myndigheten genom särskilda råd.

Statskontoret föreslår att till myndigheten knyts ett naturvårdsråd, ett vattenvårdsråd och ett luftvårdsråd. Statskontoret anser att den centrala myndigheten själv bör utse ledamöterna i dessa, högst tio i varje råd. Verkscheferna bör vara ordförande i resp. råd. Vederbörande byråchef eller motsvarande chef för enhet bör normalt vara föredragande i resp. råd. Sekreterare bör utses i varje råd.

Statskontoret föreslår att den centrala myndigheten får ett stabsorgan för centralplanering, samordning och information, en administrativ byrå, en naturvårdsbyrå, en luftvårdsbyrå och ett undersökningslaboratorium. I det följande redovisas statskontorets förslag till detaljorganisation.

Stabsorgan för centralplanering, samordning och information. I ett stabsorgan bör samlas vissa funktioner för frågor om långsiktsplanering, intern och extern samordning, organisation, resursbehov och resursfördelning i stort, information och publikationsverksamhet. Stabsorganet bör förutom en chef ha två andra kvalificerade tjänstemän och ett biträde. Av de kvalificerade tjänstemännen bör den ene svara för organisatoriska frågor och den andre för utåtriktad informationsverksamhet.

Administrativa byrån. Till den administrativa byrån bör hänföras allmänt administrativa, kamerala och juridiska ärenden. Byrån bör indelas i enheter för allmänna ärenden, kamerala ärenden och personalärenden med bibliotek, expedition och skrivcentral m. m.

Uppbyggnaden av administrativa byrån har baserats på naturvårdsnämndens nuvarande administrativa byrå. Till den har förts administrativ personal från övriga av sammanslagningen berörda organ. Då bl. a. vatteninspektionen och vatten- och avloppsbyrån har fått en del av sina administrativa göromål utförda utanför den egna personalorganisationen har frågan om viss förstärkning av administrativa byrån aktualiserats. Statskontoret anser dock att samordningen bör kunna medföra sådana arbetstekniska fördelar att någon förändring av antalet kvalificerade tjänster i princip inte bör göras förrän närmare erfarenheter av den nya organisationen vunnits. Vattenrättsärendenas tyngd efter samordningen har emellertid ansetts motivera att en jurist med speciell inriktning på dylika ärenden disponeras av verket. Vatten- och avloppsbyråns och luftvårdsnämndens expeditionsvaktssysslor har skötts av personal inom andra organisationsenheter. Administrativa byrån kan inte utan personalförstärkning överta dessa göromål. En ny expeditionsvaktstjänst bör inrättas utöver den som naturvårdsnämnden f. n. disponerar.

Byrån föreslås av statskontoret omfatta totalt 17 tjänstemän, varav en byråchef, två byrådirektörer, tre byråsekreterare, en assistent, åtta biträden och två expeditionsvakter.

Naturvårdsbyrån. Jakt- och viltvårdssektionen bör tillsammans med naturvårdsnämndens nuvarande planeringsbyrå, som omfattar sektionerna för naturvårdsområden resp. landskapsvård, bilda en byrå, naturvårdsbyrån.

Arbetsuppgifterna för naturvårdsnämndens nuvarande planeringsbyrå och sektionen för jakt- och viltvård föreslås kvarstå oförändrade i den blivande naturvårdsbyrån. De förbättrade samarbetsmöjligheterna med vattenvårdssidan bör tas till vara. Det gäller främst ärenden rörande täkter, vattenreglering och fritidsområden där vattenfrågan berörs.

Bland de viktigare arbetsuppgifterna för naturvårdsbyrån nämner utredningen bl. a.

Byrån bör utarbeta klassificeringsgrunder för naturobjekt, planlägga inventering av naturområden och andra naturobjekt, som bör fredas, och utarbeta riktlinjer för avsättning och förvaltning av ifrågavarande objekt, följa den allmänna byggnadsplaneringen och kulturlandskapets utveckling från naturvårdssynpunkt och särskilt verka för strändernas skydd, följa industrilokaliseringen och utvecklingen av större arbetsföretag vilka kan medföra bestående ändring av landskapsbilden och verka för att sådana arbetsföretag planläggs och utförs med beaktande av deras inverkan på naturen. Vidare bör byrån verka för åtgärder mot nedskräpning i naturen samt utomhusreklam som menligt påverkar landskapsbilden, utarbeta riktlinjer för värderingsförfarande vid frågor om markinlösen m. m. och utarbeta riktlinjer för viltvård och jakt.

Vissa angelägna uppgifter synes inte kunna fullgöras med nuvarande personaluppsättning. Detta gäller främst behovet av sakkunskap i markvärderingsfrågor. Statskontoret föreslår att en tjänst inrättas med uppgift att utarbeta normer, råd och anvisningar samt i övrigt biträda länsstyrelserna i markvärderingsfrågor. En ökning med ett biträde föreslås för kartsammanställningar.

Naturvårdsbyrån föreslås av utredningen omfatta totalt 20 tjänstemän, varav en byråchef, sex byrådirektörer, fem byråsekreterare, en byråingenjör och sju biträden.

Vattenvårdsbyrån. Statskontoret föreslår att det centrala ansvaret under verkschefen för planering, ledning och kontroll inom vattenvårdsområdet hålls samman i en byrå, vattenvårdsbyrån. Denna kommer därigenom att i princip täcka vatteninspektionens och vatten- och avloppsbyråns nuvarande funktioner. Byrån bör indelas i arbetsgrupper för planering, för industriella ärenden, för kommunala ärenden och för anläggningsärenden. Arbetsgruppen för planering bör bli relativt stor beroende på det omfattande prognos- och planeringsarbete i fråga om vattenbehov och recipienttillstånd, vattenhushållning, vattenvård och vatten- och avloppsplanering som bör koncentreras dit. Denna arbetsgrupp avses också få ansvar för interregionala och

andra principiellt viktiga eller särskilt komplicerade ärenden, utarbetande av generella råd och anvisningar, normer och annan information.

Övriga arbetsgruppers uppgifter kan i huvudsak karaktäriseras som utövande av tillsyn på vattenvårdsområdet. Varje arbetsgrupp bör på sitt område initiera och följa upp utvecklingsarbete, skapa kontakter med närstående organ, utarbeta normer, råd och anvisningar, biträda länsstyrelserna, sammanställa branschöversikter, statistik m. m.

Statskontoret föreslår — med hänsyn till det stora behovet av systematiserad kartläggning av föroreningar och krav på vattenvårdande åtgärder för olika recipienter — en förstärkning inom arbetsgruppen för planering med en tjänst med krav på kemisk-biologisk kompetens och en tjänst för kartritning. Av vatten- och avloppsbyråns nuvarande personal kan två tekniker-tjänster och två biträdestjänster dras in i samband med decentraliseringen av statsbidragsärendena. Den föreslagna decentraliseringen i övrigt bör enligt statskontoret medföra att fem befintliga tjänster kan frigöras från nuvarande arbetsuppgifter och disponeras för andra uppgifter inom verkets vattenvårdssektor. Tre av tjänsterna bör sålunda flyttas över till undersökningslaboratoriet samt en till arbetsgruppen för planering och en till arbetsgruppen för industriella ärenden inom vattenvårdsbyrån. Den tjänst som förs över till arbetsgruppen för planering föreslås för samordning av inventering av vattenområden och regionala vattenvårdsplaner m. m. Denna tjänst avses för en kemiskt-biologiskt inriktad person. Den tjänst som förs över till gruppen för industriella ärenden föreslås för upprättande av översikter över olika industribranschens föroreningsproblem samt för att utarbeta normer och riktlinjer för handläggning av industriella förprovningensärenden.

Vattenvårdsbyrån föreslås av statskontoret omfatta totalt 29 tjänstemän, varav en byråchef, tio byrådirektörer, sex byråinspektörer, sex byråingenjörer och sex biträden. I förhållande till nuvarande tjänster inom vatteninspektionen och vatten- och avloppsbyrån innebär detta en minskning med tre tjänster, vilket sammanhänger bl. a. med att vissa ärenden föreslås bli delegerade till länsstyrelserna.

Luftvårdsbyrån. Statskontoret föreslår att de arbetsuppgifter, som statens luftvårdsnämnd f. n. har, samlas inom en byrå, luftvårdsbyrån. Byrån bör svara för ledningen av arbetet med att motverka luftföroreningar genom att initiera, samordna och följa utrednings- och utvecklingsarbete. Vidare bör byrån utarbeta planer, normer och riktlinjer för kartläggning och tillsyn samt meddela råd och anvisningar och information på området. Samordning av myndigheters, kommuners, företags och organisationers åtgärder mot luftföroreningar bör givetvis ingå i arbetsuppgifterna, liksom att tillvarata svenska och utländska forskningsresultat på området. Någon indelning av luftvårdsbyrån i sektioner föreslås inte.

Med hänsyn till att antalet löpande ärenden ökar snabbt vid luftvårdsnämnden och till det omfattande arbetet med att bestämma emissions- och immissionsnormer bör tre nya tjänster inrättas. Ett omfattande utredningsarbete har hittills skett genom arbetsgrupper, som bestått av bl. a. ledamöter i luftvårdsnämnden. Avsikten är att de nu föreslagna tjänstemännen bör på samma sätt leda eller ingå i speciella arbetsgrupper vid sidan av eget utredningsarbete.

Statskontoret framhåller att en laboratorieenhet för provtagningar och undersökningar av luftföroreningar sannolikt bör inrättas inom en relativt snar framtid. Något förslag i denna riktning läggs inte fram av statskontoret i detta sammanhang.

Undersökningslaboratoriet. Arbetsuppgifterna för undersökningslaboratoriet bör inte ändras i förhållande till vad som f. n. ankommer på vatteninspektionens laboratorier. De bör sålunda bestå dels i olika specialutredningar i vattendomstolsärenden och anmälningsärenden, dels i utredningar, yttranden, råd och anvisningar rörande bl. a. hygieniska, hydrologiska och meteorologiska frågor. För detta ändamål bör experter på dessa områden knytas till verket genom arvodesanställning. Undersökningslaboratoriet föreslås få följande avdelningar, nämligen beredningsavdelning, fysikalisk-kemisk, biologisk, mikrobiologisk och radioekologisk avdelning.

I avvaktan på 1964 års naturresursutrednings förslag har statskontoret inte föreslagit någon annan ändring för laboratoriet än en förstärkning med en biträdande laborator (byrådirektör) för fysikaliskt-kemiska laboratoriet samt en beredningsavdelning.

Beredningsavdelningens arbetsuppgifter bör vara att sammanställa undersökningsresultat och i lämplig form presentera resultaten för de arbetsenheter inom verket, som har behov av dem för sitt arbete. Avdelningen bör även i övrigt vara en förbindelselänk mellan dessa arbetsenheter och laboratoriet.

Undersökningslaboratoriet föreslås av statskontoret omfatta totalt 27 tjänstemän, varav en laboratoriechef, fyra laboratorer, en biträdande laborator, sju byråinspektörer, två assistenter och tolv biträden. I förhållande till den nuvarande personalen vid vatteninspektionens laboratorier innebär detta en ökning med fyra tjänster, varav en ny och tre tjänster som förs över från nuvarande organisation.

Mot bakgrunden av de uppgifter som den centrala myndigheten kommer att få har statskontoret diskuterat namnet på den centrala myndigheten och nämner som tänkbara alternativ statens naturmiljöverk, statens miljövårdsverk samt statens naturvårdsverk. Statskontoret har stannat för det sistnämnda namnet och föreslår sålunda att verket kallas statens naturvårdsverk.

Den regionala organisationen

Statsmakternas beslut innebär bl. a. att länsstyrelserna får ett samlat ansvar för natur-, vatten- och luftvård. Den viktigaste uppgiften för länsstyrelsen blir enligt statskontoret att kartlägga de anspråk, som från olika håll ställs på naturresurserna i vidsträckt bemärkelse, och att i samråd med naturvårdsverket och på grundval av dess planer, program, riktlinjer, normer och klassificeringsgrunder inventera olika naturtillgångars kvalitet och kvantitet. Länsstyrelserna bör vidare upprätta en översiktlig plan inom resp. län över hur dessa tillgångar bör utnyttjas på bästa sätt för att tillgodose ställda anspråk. Statskontoret understryker att denna plan har stor betydelse även för övrig samhällsplanering. Med hänsyn till exploateringstrycket är det naturligt att planen i första hand koncentreras till områden i anslutning till tätbebyggelse och områden som är utsatta för tryck från friluftslivet. Planeringen syftar till att ge underlag för ett handlingsprogram för länsstyrelsen. Statskontoret betonar i detta sammanhang att det är nödvändigt att beakta förhållandena inom angränsande län samt länets ställning inom en riksplanering. Det förefaller statskontoret uppenbart att ärenden av detta slag bör behandlas inom länsstyrelsens planeringsråd innan beslut fattas. Det är vidare viktigt att en sådan plan kontinuerligt anpassas efter utvecklingen, dvs. blir rullande. För att kommunernas bebyggelseplanering skall bli meningsfull är det angeläget att den översiktliga planen ansluter sig till den väntade utvecklingen. Detta torde kunna uppnås endast genom samarbete med de instanser, som berörs. Bland dessa nämner statskontoret kommuner och länsförvaltningsorgan såsom länsarkitektsorganisationen, länslantmäterikontoret, lantmäteriets distriktsorganisation, lantbruksnämnden, skogsvårdsstyrelsen, länsarbetsnämnden, länsbostadsnämnden, länsläkaren, länsveterinären och vägförvaltningen.

På naturvårdsområdet kommer arbetsuppgifterna inte att ändras. De kommer i huvudsak att utgöras av inventerings- och planeringsarbete till skydd för landskapet och friluftslivet, avsättande av naturreservat, fridlysning av naturminnen, växt- och djurarter, förordnande om s. k. fågelskydds-, strandskydds- och landskapsskyddsområden, meddelande av täkttillstånd, beviljande av dispens från strandskydds- och landskapsskyddsföreskrifter, frågor om arbetsföretag och förfallna byggnader, som skadar landskapsbilden, ärenden om reklamskyltar och nedskräpning i naturen, förhandlingar och uppgörelser med sakägare, som gör anspråk på ersättning eller fordrar inlösen av fastighet i anledning av åtgärd i naturvårdshänseende, översiktlig tillsyn och kontroll från naturvårdssynpunkt av förhållandena inom länet, förande av register över vissa beslut i naturvårdsärenden samt rapportering av arbetsresultat till den centrala myndigheten.

Inom vattenvården kommer, såsom tidigare nämnts, arbetsuppgifterna för länsstyrelserna att öka. Arbetsuppgifterna kommer i huvudsak att bestå

i att kartlägga vattenbehov, inventera och planera för vattentillgångarnas användning, initiera vattenvårdsåtgärder, initiera och fastställa skydds-föreskrifter för grundvattentillgångar, ge råd i fråga om kommunala, industriella m. fl. anmälningsärenden och bereda dessa ärenden, besluta om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar, kontrollera och övervaka vattenverk och tillståndet i länets vattenområden samt att avge utlåtanden i olika vatten- och avloppsfrågor.

Enligt vad statskontoret erfarit kommer inom en snar framtid normer för värmecentraler till bostadsuppvärmning att föreligga. Inom luftvårdsområdet kan därför ärenden om sådana anläggningar komma att behandlas av hälsovårdsnämnderna och länsstyrelserna. I övrigt torde framtida arbetsuppgifter på luftvårdsområdet komma att i stora drag motsvara arbetsuppgifterna på vattenvårdens område.

Länsstyrelsen bör i likhet med den centrala myndigheten ha möjlighet att undersöka vilken effekt verksamheten har på natur-, vatten- och luftvårdsområdena i länet. Detta kan ske genom övervaknings- och kontrollarbete, som i stor utsträckning är ett fältarbete. Enligt statskontorets mening har inte länsstyrelserna och bör de inte heller ha arbetskraft för att själva klara detta. Kommunerna bör enligt statskontoret utföra detta övervaknings- och kontrollarbete. Kommunsammanslagningar och kommunblockbildningar bör medföra att kommunerna successivt får bättre resurser för ändamålet. Skogsvårdsstyrelse, statens skogsförvaltning, länsarkitektsorganisation, lantbruksnämnd, lantmäteriets regionala och lokala organisation och vägförvaltning bör även ha uppgifter på detta område. Inom länsstyrelsen bör det dock enligt statskontoret finnas personal, som kan utföra fältmässiga stickprovskontroller och som sakkunnigt kan bedöma de informationer som länsstyrelsen får samt på grundval av resultatet av sådana överväganden ta initiativ till lämpliga åtgärder.

Ärendena inom natur- och vattenvårdsområdet innehåller juridisk-administrativa, naturvetenskapliga och tekniskt-ekonomiska moment. För att bereda dessa ärenden behövs kunskaper i juridik, biologi, naturgeografi, teknik och ekonomi. De ökade arbetsuppgifterna på vattenvårdsområdet medför att länsstyrelsen bör förfoga även över kemisk-vattenbiologisk expertis. Denna bör även i viss mån kunna täcka de behov som en kommande luftvårdslagstiftning kan medföra. Länsläkaren förutsätts svara för de medicinskt-hygieniska aspekterna i dessa ärenden även i fortsättningen.

Den direkta ledningen av naturvårdsverksamheten inom länsstyrelsen utövas f. n. av landssekreteraren. När det gäller verksamhetens inriktning inom ramen för de mål och riktlinjer som fastställts av statsmakterna och naturvårdsverket samt i frågor av principiell natur har länsstyrelsen till sitt förfogande ett rådgivande organ, naturvårdsrådet. Statskontoret anser att även om dess sammansättning — med stort tjänstemannainslag — samt dess existens vid sidan av planeringsrådet kan diskuteras, bör inte någon större

förändring f. n. vidtas. Enligt statskontorets mening bör dock rådets verksamhet omfatta natur-, vatten- och luftvård.

När det gäller länsingenjörsorganisationens infogande i länsstyrelsen har statskontoret haft att ta hänsyn till angelägenheten av att skapa en slagkraftig organisation för hela naturvårdsverksamheten samt till önskemålet att inte föregripa länsförvaltningsutredningen, som har att utreda länsförvaltningens organisation.

Statskontoret har ingående undersökt möjligheterna att sammanföra alla ärendegrupper, som har anknytning till natur-, vatten- och luftvårdsområdet. De ligger f. n. utspridda på samtliga sektioner inom landskansliet, främst på planeringssektionen och socialsektionen eller, där särskild socialsektion ej finns, den allmänna sektionen. Många av dessa ärenden fordrar medverkan från flera länsexperter. Samarbetsmönster är i dessa fall väl inarbetade. Enligt statskontorets åsikt finns intet väsentligt att vinna genom att bryta dessa mönster innan länsförvaltningsutredningens förslag läggs fram. Statskontoret betonar att naturvården vid en eventuell framtida omorganisation av landskansliet bör ges en framskjuten plats.

Som organisationsalternativ i avvaktan på länsförvaltningsutredningens förslag har statskontoret diskuterat främst följande alternativ.

Det första alternativet avser inordning i landskansliets planeringssektion. För detta talar att nuvarande naturvårdstjänstemän är placerade där, att länsingenjörsorganisationen i dag har stor kontakt med denna sektion, att ärenden som berör samhällsplaneringen bereds där, att det blir en effektiv bevakning av naturvårdsintressen i löpande planärenden samt att det inom denna sektion finns tillgång till juridisk-administrativ personal. Mot detta alternativ talar enligt statskontoret att i planeringssektionen en avvägning sker mellan motstridiga intressen, varför naturvårdsintressena får brytas mot andra intressen på en låg beslutsnivå, att bevakningen i löpande planärenden och täktärenden konkurrerar ut den väsentliga planeringen av naturtillgångarnas utnyttjande, att en redan stor sektion genom tillskott av länsingenjörsorganisationen skulle bli ännu större samt att sektionen från sistnämnda organisation skulle tillföras många arbetsuppgifter av ny typ. Det andra alternativet syftar till att expertorganet ges en från sektionsindelningen fristående ställning direkt under landssekreteraren. Exempel på liknande arrangemang är det utredningskontor som knutits till länsstyrelsen i samband med länsstyrelsens uppgifter inom lokaliseringsverksamheten. För detta alternativ talar främst att de olika naturvårdsintressena kan föras upp och vägas mot andra intressen på en hög beslutsnivå. Statskontoret förordar det senare alternativet.

Ansvar för förslag till plan över utnyttjande och fördelning av naturtillgångarna läggs i sistnämnda alternativ helt på expertorganet. I övrigt förutsätts ingen ändring i nu gällande ärende- och ansvarsfördelning inom länsstyrelse och länsingenjörskontor.

I likhet med vad som föreslås för den centrala myndigheten bör verksamheten inom expertorganet omfatta natur-, vatten- och luftvård. De olika experterna bör få arbeta självständigt inom resp. område. Statskontoret ifrågasätter inte någon ändring av nu gällande ordning.

För att arbetsuppgifterna inom naturvårdsverksamheten skall kunna fullgöras på ett riktigt sätt behövs kunskaper inom åtskilliga områden. Vissa av dessa finns redan inom länsstyrelse och länsförvaltning, andra kommer att ingå i den centrala naturvårdsmyndigheten. Dessa står därför till länsstyrelsens förfogande. Statskontoret förutsätter, att länsförvaltningens expertis skall kunna utnyttjas av länsstyrelserna på samma sätt och i minst samma omfattning som hittills.

För de löpande ärendena inom länsstyrelsen kan enligt statskontoret för naturvården komma i fråga personal med biologisk eller naturgeografisk utbildning, hortonomutbildning, jägmästarutbildning eller lantmätarutbildning. Några kompetenskrav bör dock inte ställas upp. Vid tio länsstyrelser finns f. n. heltidsanställda tjänstemän för naturvård. De är samtliga anställda som extra tjänstemän eller mot arvode. Statskontoret anser, att på längre sikt sådan arbetskraft bör finnas vid varje länsstyrelse och att fasta tjänster hör inrättas. Detta mål bör förverkligas genom en successiv utbyggnad. Vid starten den 1 juli 1967 föreslås 14 sådana tjänster, dvs. fyra utöver de tio f. n. heltidsanställda naturvårdstjänstemännen.

Länsingenjörsorganisationen har f. n. inte personal för de fr. o. m. den 1 juli 1967 föreslagna ökade arbetsuppgifterna inom vattenvården, främst övervaknings- och kontrollfunktioner, och för de uppgifter som kan tillkomma inom luftvården. Statskontoret förordar att länsstyrelserna tillförs tjänstemän med kemisk-biologisk kompetens. Dessa tjänstemän jämte den tekniskt-ekonomiskt utbildade personal som nu finns inom länsingenjörsorganisationen täcker då i princip de kvalifikationskrav som kommer att ställas på expertorganet inom både vatten- och luftvården. De två områdena behöver därför inte skilda kategorier tjänstemän. I likhet med vad som föreslagits för naturvården bör organisationen successivt byggas ut. Målet bör även här vara att tjänstemän med kemisk-biologisk kompetens skall finnas vid varje länsstyrelse. Statskontoret föreslår att fem sådana tjänster inrättas den 1 juli 1967.

De nya enheterna för natur-, vatten- och luftvård inom länsstyrelserna kommer enligt statskontorets förslag att tillsammans innehålla 156 fasta tjänster. Dessutom bör medel beräknas för tillfällig personal m. m. Eftersom länsingenjörsorganisationen f. n. har 138 tjänstemän och inom länsstyrelserna finns tio heltidsanställda tjänstemän för naturvården blir nettoökningen åtta. Eftersom en tjänst som länsingenjör bör dras in blir emellertid bruttoökningen nio tjänster, vilka fördelar sig på fyra byrådirektörer för naturvården och fem byrådirektörer för ledning av kontroll- och över-

vakningsarbete inom vatten- och luftvård. Chefsfunktionerna inom expertenheten bör tills vidare inskränkas till att gälla arbetsledning och därmed sammanhängande frågor.

Statskontoret utgår vidare från att Kungl. Maj:t i likhet med vad som föreslagits för den centrala naturvårdsorganisationen bemyndigas vidta de övergångsanordningar som kan bli nödvändiga i samband med omorganisationen.

Anslagsberäkningar

Anslagen för de av utredningen berörda myndigheterna tas f. n. upp under femte, sjätte, nionde och elfte huvudtitlarna. I det följande lämnas en översikt över dessa anslag. I de fall medel för såväl avlöningar som omkostnader eller andra kostnader tagits upp på ett gemensamt anslag har statskontoret beräknat eller uppskattat hur mycket som belöper på de olika kostnadsslagen. Motsvarande beräkningar och uppskattningar har gjorts för organisation vilken kostnadsmässigt ingår i annan enhet som i övrigt inte omfattas av utredningen, t. ex. länsingenjörsorganisationen, vars medel ingår i vägförvaltningarnas.

Den centrala organisationen

Anslag till avlöningar för budgetåret 1966/67	
<i>Utredningar m. m. rörande luftföroreningar</i> (under femte huvudtiteln, punkten F 17), beräknat belopp	145 000
<i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar m. m.</i> (under sjätte huvudtiteln, punkten B 1), vatten- och avloppsbyrån, beräknat belopp	950 000
<i>Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Avlöningar</i> (under nionde huvudtiteln, punkten J 3)	1 145 000
<i>Statens naturvårdsnämnd: Avlöningar</i> (under nionde huvudtiteln, punkten K 1)	1 072 000
	Summa kr. 3 312 000

Avlöningskostnaderna för den av statskontoret föreslagna centrala organisationen beräknas till 3 833 000 kr. enligt följande.

Avlöningar till tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	3 565 000
Arvoden och särskilda ersättningar, <i>förslagsvis</i>	11 000
Ersättning till expertis, <i>förslagsvis</i>	257 000
	Summa kr. 3 833 000

Jämfört med anslagen för budgetåret 1966/67 innebär förslaget för budgetåret 1967/68 en ökning med 521 000 kr. (beräkningen har för båda budgetåren skett med utgångspunkt i 1965 års löner).

Under anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar beräknas medel för sammanträdesarvoden till den centrala myndighetens styrelse och till ledamöterna i de föreslagna naturvårds-, vattenvårds- och luftvårdsråden samt till arvode till organisationsföredragande. Anslaget minskar med 34 000 kr. i förhållande till budgetåret 1966/67.

Till anslagsposten Ersättning till expertis har i första hand förts samman de medel, som beräknats för naturvårdsnämnden och vatteninspektionen, om 60 000 kr. resp. 11 500 kr. Vatten- och avloppsorganisationen disponerar medel för nu nämnt ändamål av reservationsanslaget under sjätte huvudtiteln Bidrag till vatten- och avloppsanläggningar. Statskontoret föreslår att denna möjlighet skall bibehållas. Vattenvårdens behov av medel för expertis bör därför i princip kunna tillgodoses genom utnyttjande av det nämnda bidragsanslaget.

För medicinsk-hygienisk, hydrologisk och meteorologisk expertis beräknas 95 000 kr. Då 10 000 kr. redan ingår i vatteninspektionens förut nämnda belopp om 11 500 kr. behövs ytterligare 85 000 kr. för nämnda expertis. Statskontoret anser att anslagsposten därutöver behöver ökas med 100 000 kr. till 257 000 kr., vilket innebär en ökning med 185 000 kr.

Omkostnader för budgetåret 1966/67

Utredningar m. m. rörande luftföroreningar

(under femte huvudtiteln, punkten F 17), beräknat belopp . . . 25 000

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Avlöningar m. m.

(under sjätte huvudtiteln, punkten B 1), vatten- och avloppsbyrån, beräknat belopp 104 000

Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader (under nionde huvudtiteln, punkten J 4) .. 252 000

Statens naturvårdsnämnd: Omkostnader (under nionde huvudtiteln, punkten K 2) 165 000

Summa kr. 546 000

Statskontoret beräknar omkostnaderna för den föreslagna centrala organisationen till 621 000 kr. för budgetåret 1967/68, vilket innebär en ökning med 75 000 kr.

Den regionala organisationen

Avlöningar för budgetåret 1966/67

Vägförvaltningarna: Avlöningar (under sjätte huvudtiteln, punkten B 3), beräknat belopp 3 650 000

Bidrag till vatten- och avloppsanläggningar (under sjätte huvudtiteln, punkten B 20), beräknat belopp 1 060 000

Länsstyrelserna: Avlöningar (under elfte huvudtiteln, punkten B 3) 1 200 000

Summa kr. 5 910 000

Avlöningskostnaderna för länsstyrelserna beräknas av statskontoret för budgetåret 1967/68 till 6 463 000 kr. (1965 års löner), vilket innebär en ökning med 553 000 kr. I detta belopp ingår 353 000 kr. som beräknats för den föreslagna förstärkningen med naturvårdstjänstemän och tjänstemän med kemisk-biologisk utbildning för vattenvården.

Intensiteten i länsstyrelsernas planeringsarbete inom naturvården är beroende av de medel som ställs till förfogande för att anlita expertis utanför organisationen. För expertis har statskontoret räknat med ytterligare 200 000 kr. Länsstyrelserna skulle därigenom för nämnda ändamål disponera 974 000 kr. Medlen avses även för att tillgodose behovet av till organisationen mera permanent knutna naturvårdstjänstemän vid de tio länsstyrelser som nu inte föreslagits få fasta tjänster.

Omkostnader för budgetåret 1966/67

<i>Vägförvaltningarna: Omkostnader</i> (under sjätte huvudtiteln, punkten B 3), beräknat belopp	725 000
<i>Länsstyrelserna: Sjukvård, Reseersättningar, Expenser</i> (under elfte huvudtiteln, punkterna B 4—B 6), beräknat belopp	150 000
	Summa kr. 875 000

Statskontoret beräknar omkostnaderna för den regionala organisationen till 915 000 kr., vilket innebär en ökning med 40 000 kr.

Övriga frågor

Statskontoret framhåller nödvändigheten av information och utbildning i naturvårdsfrågor för personal vid utomstående organ och för allmänheten, särskilt skolungdomen. Såväl verkets som de regionala organens personal bör vara beredda att göra insatser som föreläsare och kursledare. Information och utbildning kommer nämligen att få stor betydelse för förståelsen för och medverkan i naturvårdsarbetet. Enligt utredningens åsikt bör som ett led i PR-verksamhet en årlig verksamhetsberättelse utges. Massmedia — tidningar, TV, radio, film — bör utnyttjas i största möjliga utsträckning för informationsspridningen.

Statskontoret understryker betydelsen av utbildning av naturvårdsverkets och de regionala naturvårdsorganens egen personal. Samordningen av de olika naturvårdsgrenarna kommer att underlätta en gemensam grundsyn på naturvården i vidsträckt bemärkelse. Den centrala naturvårdsmyndigheten bör verka för att universitet, högskolor och andra utbildningsanstalter tar upp naturvårdsfrågorna i sina utbildningsprogram. Statskontoret betonar också vikten av att den regionala naturvårdspersonalen vid periodiska sammankomster får utbyta erfarenheter och informationer med den centrala myndighetens ledning.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

Flertalet remissinstanser uttalar sin allmänna anslutning till statskontorets förslag till ny organisation för natur-, vatten- och luftvård. *Immissionssakkunniga* framhåller, att statskontorets förslag om organisationens principiella utbyggnad passar väl även för den organisation de sakkunniga avser skall finnas för immissionslagstiftningen. Många instanser, bl. a. *styrelsen för lantbrukshögskolan, Svenska stadsförbundet, Svenska vatten- och avloppsverksföreningen, flera länsstyrelser* och *riksantikvarieämbetet*, anser att om statskontorets förslag genomförs kommer det att innebära en betydande rationalisering av verksamheten på de berörda områdena. *Statens institut för folkhälsan* är ense med statskontoret att den föreslagna omorganisationen bör innebära en förbättrad miljökontroll. *Luftvårdsnämnden* framhåller att från de förutsättningar, på vilka förslaget bygger, är organisationsstrukturen riktigt utformad.

Beträffande tidpunkten för omorganisation av naturvårdsverksamheten anser *Sveriges industriförbund* det vara otillfredsställande att resultaten av statskontorets utredning och immissionssakkunnigas och 1964 års naturresursutrednings arbete inte bedöms samtidigt. Även *Föreningen för allmän hälsovård* och *Svenska teknologföreningen* ifrågasätter om tidpunkten för en omorganisation är den rätta. *Svenska arkitekters riksförbund* framhåller att en definitiv organisation av naturvården inte bör beslutas förrän en översyn gjorts beträffande samhällsplaneringen i stort. *Föreningen för samhällsplanering* uttalar, att den föreslagna organisationen bör betraktas som provisorisk med hänsyn till pågående överväganden rörande organisationen av markplaneringen. *LO* betonar också att naturvårdsplaneringen bör samordnas med övrig samhällsplanering.

Statskontorets förslag i fråga om den nya organisationens resurser behandlas av flertalet remissinstanser. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* framhåller att de föreslagna personalresurserna i huvudsak endast kommer att räcka för nuvarande arbetsuppgifter och endast i ringa utsträckning medge en ökning och intensifiering av verksamheten. Liknande synpunkter framförs av bl. a. *sjöfartsstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, luftvårdsnämnden, immissionssakkunniga, skogsstyrelsen, vattenvårdsnämnden* och *Svenska naturskyddsföreningen*.

Verksamhetsområde och arbetsuppgifter

I de yttranden, där frågor om den föreslagna organisationens verksamhetsområde och arbetsuppgifter berörs, tillstyrks nästan genomgående statskontorets förslag. *Immissionssakkunniga* framhåller att, om de förslag de sakkunniga avser att lägga fram genomförs, nya arbetskrävande uppgif-

ter kommer att läggas på naturvårdsmyndigheten. *Vetenskapsakademien* anser att förslaget medför en underbetoning av det vetenskapliga naturvårdsområdet.

Många remissinstanser betonar vikten av att översiktliga planer upprättas för naturvården i dess helhet. *Skogsstyrelsen* anför i detta sammanhang bl. a.

En sådan planering kan inte separeras från övrig samhällsplanering utan är tvärtom en grundläggande förutsättning för och en integrerande del av denna. Frågor beträffande markanvändningen, exempelvis i samband med vikande jordbruk, anläggande av permanent bebyggelse eller expanderande fritidsstugubebyggelse och anläggningar för rörligt friluftsliv skall inte avgöras lokalt från fall till fall genom diverse improvisationer och kortsiktiga nödlösningar. En på sikt någorlunda hållbar översiktsplanering förutsätter självfallet samordning över kommun- och länsgränser. Många frågor har redan rikskaraktär. Planeringen måste därtill vara »rullande» d. v. s. ständigt pågående.

Länsingenjörernas förening understryker vikten av att översiktliga planer för naturvårdsverksamheten upprättas så snart som möjligt och där- efter fortlöpande hålls aktuella.

I fråga om fördelningen av arbetsuppgifter mellan den centrala och den regionala instansen lämnas förslagen i stort sett utan erinran utom beträffande den föreslagna delegeringen inom vattenvårdsområdet.

Länsförvaltningsutredningen anför bl. a.

Vad i statskontorets utredning föreslås i fråga om länsstyrelsens uppgifter inom naturvården i vidsträckt bemärkelse står i god överensstämmelse med de linjer efter vilka länsförvaltningsutredningen arbetar. Utredningen har därvid särskilt i tankarna vad som anförts om länsstyrelsens ansvar för den översiktliga planeringen på förevarande områden och beträffande länsstyrelsens i förhållande till den centrala naturvårdsmyndigheten successivt vidgade beslutsfunktion. Detta gäller såväl den nuvarande som i än högre grad den nya länsstyrelse med vidgade befogenheter och ökat ansvar inom samhällsplaneringen, som länsförvaltningsutredningen avser att föreslå.

Statskontorets förslag att s. k. anmälningsärenden som rör kommunala utsläpp och jordbrukets föroreningsärenden decentraliseras till länsinstansen tillstyrks av *länsstyrelserna*. Förslaget att länsstyrelserna skall svara för vissa övervaknings- och kontrollfunktioner, som f. n. tillkommer statens vatteninspektion, tillstyrks liksom förslaget att länsstyrelserna skall handlägga frågor rörande statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar.

Kammarkollegiet framhåller att det inte är nödvändigt att — förutom de nämnda övervaknings- och kontrollfunktionerna — tilldela länsstyrelsen vissa av statens vatteninspektions nuvarande beslutsfunktioner. Kollegiet anför vidare att kompetensfördelningen mellan central och regional myndighet inte bör forceras fram utan lösas successivt alltefter erfarenhet och resurser. Ett ytterligare skäl härför är enligt kollegiets mening att immis-sions-sakkunniga föreslår vissa ändringar, avsedda att träda i kraft den 1

juli 1968, och att dessa ändringar berör vattenföroreningsfrågornas handläggning.

Immissionssakkunniga erinrar om att den föreslagna delegeringen av s. k. anmälningssärenden kräver lagändringar och att de sakkunniga i sitt betänkande lägger fram förslag till ny tillsynslag och förprövningskungörelse.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Svenska kommunförbundet m. fl. remissinstanser ansluter sig i princip till den föreslagna decentraliseringen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att även beträffande vattenmålen en viss decentralisering borde kunna ske, om den centrala myndigheten utfärdade erforderliga riktlinjer för länsstyrelsernas handläggning. Bl. a. *länsstyrelsen i Örebro län* anser att beslutanderätten även i industriella anmälningssärenden redan nu bör läggas på länsstyrelserna.

Den centrala organisationen

Den principiella uppbyggnaden av den centrala organisationen tillstyrks genomgående. Krav på ytterligare personalresurser framställs från många remissinstanser.

Beträffande styrelsens sammansättning understryker *statens naturvårdsnämnd* önskvärdheten av att styrelsen får en sådan sammansättning att verket med auktoritet kan uppträda gentemot andra konkurrerande verksamhetsintressen. Styrelsen bör ges en sådan sammansättning att verket får goda möjligheter till kontakter med samhällslivet i vid bemärkelse. I styrelsen bör ingå även ledamot med kvalificerade kunskaper inom naturvetenskapens område. Nämnden betonar vidare vikten av samarbete med övrig verksamhet på samhällsplaneringens område. Om det i annat sammanhang föreslagna planverket kommer till stånd, bör enligt nämndens mening en företrädare för detta verk ges rätt att delta i styrelsens sammanträden.

LO betonar att avgörande för om naturvården skall få en framskjuten position i samhället är om den får en bred medborgerlig förankring. En vidgad lekmannarepresentation är därför nödvändig i såväl centrala som regionala organ. *Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet* understryker angelägenheten av att kommunerna blir representerade i de olika statliga naturvårdsorganen.

Statskontorets förslag att särskilda naturvårds-, vattenvårds- och luftvårdsråd utses tillstyrks genomgående. Flera instanser, bl. a. *statens naturvårdsnämnd, kommerskollegium, statens vattenfallsverk, LO, Sveriges industriförbund* och *Svenska naturskyddsföreningen* anser att rådens ledamöter bör utses av Kungl. Maj:t.

Vattenvärnet och Svenska naturskyddsföreningen anser, att — med tanke på verkets omfattande arbetsuppgifter — förutom tjänster som generaldirektör och verkschef även en tjänst som överdirektör bör inrättas.

Beträffande behovet av medicinsk-hygienisk expertis anför *medicinalstyrelsen*.

För att skapa garanti för att de humanmedicinska synpunkterna i tillräcklig grad beaktas vid verkets handläggning av ärenden erfordras därutöver att i verkets centrala organisation ingår en medicinsk-hygienisk expert på hög nivå med uppgift att bevaka att medicinsk-hygieniska frågor och synpunkter blir beaktade framförallt i planeringen och att vara fortlöpande konsult för de olika byråerna. Vidare bör vederbörande vara kontaktman mellan verket och de hälsovårdande myndigheterna.

Den föreslagna tjänsten för vattenrättsfrågor tillstyrks av *vattenöverdomstolen*.

Statens naturvårdsnämnd föreslår att till verket knyts en särskild arbetsgrupp på två eller tre sakkunniga för markvärderingsfrågor.

Luftvårdsnämnden förordar att en deltidsanställd medicinare-hygieniker med erfarenhet i luftvårdsfrågor knyts till luftvårdsbyrån. Byrån bör enligt nämnden byggas ut successivt. Nämnden anser det vidare nödvändigt att man inom luftvården — liksom inom vattenvården — får möjligheter att göra mätningar av föroreningar. Undersökningslaboratoriet bör därför fr. o. m. budgetåret 1968/69 få resurser även för luftvård. Nämnden framhåller vidare att det bör undersökas om inte laboratoriet kan samordnas med andra laboratorier.

1964 års naturresursutredning är tveksam om det är riktigt att ha ett undersökningslaboratorium knutet till verket. Undersökningslaboratoriets ställning avser utredningen att ta upp i sitt kommande betänkande. Utredningen tillstyrker emellertid att laboratoriet övergångsvis knyts till verket. *Styrelsen för skogshögskolan* förutsätter att det inte är meningen att laboratoriet utformas som ett forskningslaboratorium utan helt får karaktären av ett serviceorgan för rutinanalyser. *Veterinärväsendeutredningen* anser att man bör iaktta stor försiktighet när det gäller att anställa ytterligare personal och skaffa mer utrustning för laboratorieändamål med hänsyn till att det finns relativt betydande resurser på skilda håll i landet och som inte på långt när är tillräckligt utnyttjade.

För statskontorets förslag att den centrala naturvårdsmyndigheten kallas statens naturvårdsverk uttalar sig *statens naturvårdsnämnd*, *länsstyrelsen i Hallands län*, *riksantikvarieämbetet* och *TCO*. *Immissionssakkunniga*, *luftvårdsnämnden*, *Sveriges industriförbund* och *Svenska vatten- och avloppsföreningen* förordar däremot statens miljövårdsverk.

Den regionala organisationen

Beträffande den regionala organisationen anför *länsförvaltningsutredningen* bl. a.

Ur de synpunkter länsförvaltningsutredningen har att företräda finns intet att erinra mot att länsingenjörskontoren vid infogandet i länsstyrelserna tills vidare bildar en expertenhet — i förekommande fall tillsammans med

naturvårdsintendenten — utanför sektionsindelningen och sålunda direkt under landssekreteraren. Länsförvaltningsutredningen förutsätter emellertid, att detta arrangemang betraktas som ett provisorium i avvaktan på utredningens betänkande. Organisationsfrågan torde få omprövas i sammanhang med de förslag länsförvaltningsutredningen kommer att lägga fram rörande den nya länsstyrelsens inre organisation.

För statskontorets förslag om en fristående naturvårdsenhet inom länsstyrelserna uttalar sig vidare bl. a. *lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, överståthållarämbetet, Länsingenjörernas förening* och *13 länsstyrelser*.

Kammarkollegiet anser det lämpligast att naturvårdsenheten tills vidare inordnas under någon av länsstyrelsernas sektioner. *Statens naturvårdsnämnd* förordar att enheten — i avvaktan på länsförvaltningsutredningens arbete — inordnas i landskansliets planeringssektion. Detta föreslås även av *länsstyrelserna i Kristianstads, Malmöhus och Norrbottens län. Länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Älvsborgs, Västmanlands, Kopparbergs, Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län* föreslår att länsingenjörskontoret bildar en egen enhet inom länsstyrelsen men att naturvårdsintendenten ingår i planeringssektionen. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser att länsingenjörskontoret bör placeras in under socialsektionen och att naturvårdsintendenten bör tillhöra planeringssektionen.

Statens naturvårdsnämnd, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges lantmätareförening och *flera länsstyrelser* betonar värdet av de nuvarande regionala naturvårdsråden och anser att dessa bör bestå även framdeles. Statskontorets förslag om att rådets verksamhet skall omfatta natur-, vatten- och luftvård har lämnats utan erinran av remissinstanserna.

I fråga om de föreslagna fem tjänsterna med kemisk-biologisk kompetens för vatten- och luftvårdsområdena förordar *kammarkollegiet* att dessa inordnas under den centrala myndigheten för att få nära kontakt med myndighetens experter.

Ytterligare personalförstärkningar för naturvårdsverksamheten föreslås av flera instanser, bl. a. *samtliga länsstyrelser*.

Stödet till friluftslivet, m. m.

Nuvarande ordning

Huvuddelen av statens stöd till det rörliga friluftslivet utgår ur fonden för friluftslivets främjande — i fortsättningen kallad friluftsfonden — vilken inrättades genom beslut av 1939 års riksdag. Medel till fonden avsattes t. o. m. budgetåret 1965/66 under ett anslag på tionde huvudtiteln. Fr. o. m. budgetåret 1966/67 anvisas medel under nionde huvudtiteln. T. o. m. budgetåret 1966/67 har totalt ca 39 milj. kr. avsatts till fonden, vilken förval-

tas av statskontoret. Bidrag ur fonden lämnas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande efter förslag av statens friluftsnämnd. Nämnden, som tillkom år 1940, skall enligt sin instruktion den 10 maj 1963 (nr 109) vara statens rådgivande organ i frågor rörande fritidens utnyttjande för friluftsliv även som i frågor vilka därmed äga samband.

Bidrag ur fonden skall utgå till ändamål som har anknytning till ett sportligt betonat friluftsliv. Genom denna bestämmelse har en viss avgränsning skett mot de ändamål som tillgodoses genom bidrag ur fonden för idrottens främjande, till vilken medel anvisas under tionde huvudtiteln.

Huvuddelen av friluftsfondens medel utgår till olika typer av friluftsanläggningar. För att en anläggning skall kunna komma i fråga för bidrag förutsätts att den inte kan göras ekonomiskt självbärande. Vidare gäller att kommun eller en på längre sikt bestående frivillig sammanslutning skall vara huvudman för anläggningen. För anläggningens tillkomst krävs en väsentlig egeninsats av huvudmannen antingen ekonomiskt eller på annat sätt. Anläggning som uppförts med bidrag ur fonden skall vara tillgänglig för alla.

Det statliga bidraget, som är avsett att stimulera tillkomsten av friluftsanläggningar, utgår som regel med viss procent av den beräknade anläggningskostnaden. För anläggningar av rikskaraktär — till vilka kommunala bidrag inte kan påräknas i samma utsträckning som till anläggningar avsedda att tjäna det lokala behovet — utgår i vissa fall bidrag med 80 % av anläggningskostnaden. Huvudregeln är annars att bidrag utgår med 60 % av denna kostnad, dock högst 100 000 kr. per anläggning. Bidragsprocenten beror också på vilken typ av anläggning som avses. Friluftsgårdar är sålunda som regel bidragsberättigade upp till 60 % av anläggningskostnaden, medan bidraget till nyanläggning av vandrarhem uppgår till 80 % av nämnda kostnad. Bidrag till semesterbyar utgår med 6 000 kr. per stuga. Till badanläggningar utgår bidrag till mindre anordningar, såsom badbryggor för simundervisning, omklädnadshytter osv., och i regel med 50 % av anläggningskostnaderna. Bidragen från friluftsfonden till bastu- och badanläggningar kompletteras i vissa fall med bidrag ur fonden för idrottens främjande. Bidrag utgår också ur friluftsfonden till anläggande av campingplatser, framför allt till sanitära anläggningar vid dessa.

Ur friluftsfonden utgår också stöd till friluftsbetonad verksamhet inom vissa organisationer. Ett antal scoutorganisationer får bidrag till kostnaderna för lägervistelse för mindre bemedlad ungdom samt till inköp av tält. Till Skid- och friluftsförbundets kursverksamhet med inriktning på ledarutbildning, förbundets administration, Resos administrering av bygdesemestern och Riksorganisationernas campingkommittés förvaltningskostnader utgår också vissa bidrag.

De medel som tillförts friluftsfonden från dess tillkomst t. o. m. den 30 juni 1966 har fördelats på olika ändamål enligt följande.

	Kr.	%
Friluftsgårdar m. m.	9 189 000	27,7
Semesterbyar	5 238 900	15,8
Vandrarhem	5 826 400	17,6
Campingplatser	2 416 650	7,3
Semesterhem för husmödrar ..	1 580 700	4,7
Husmoderssemesterverksamhet (t. o. m. den 30 juni 1946) ..	461 850	1,4
Fjällräddningstjänst	185 500	0,5
Badanläggningar	2 086 500	6,3
Kursverksamhet	1 111 600	3,2
Scoutverksamhet	1 689 300	5,1
Fritidsreservat	1 834 000	5,5
Administrationsbidrag	963 000	2,9
Diverse	662 500	2,0
Summa	33 245 900	100,0

Bidragen har fördelats på olika län enligt följande.

	Anslag	%
Stockholms stad och län	2 134 350	9,5
Uppsala län	319 500	1,4
Södermanlands län	304 800	1,3
Östergötlands län	525 600	2,3
Jönköpings län	515 750	2,3
Kronobergs län	428 450	1,9
Kalmar län	2 591 900	11,5
Gotlands län	1 346 550	6,0
Blekinge län	1 155 450	5,1
Malmöhus och Kristianstads län	1 778 600	7,9
Hallands län	608 050	2,7
Göteborgs och Bohus län	638 900	2,8
Älvsborgs län	570 100	2,5
Skaraborgs län	848 400	3,8
Värmlands län	878 200	3,9
Örebro län	573 400	2,5
Västmanlands län	442 000	2,0
Kopparbergs län	790 500	3,5
Gävleborgs län	774 300	3,4
Västernorrlands län	1 203 950	5,3
Jämtlands län	615 250	2,7
Västerbottens län	2 232 800	9,9
Norrbottnens län	1 317 800	5,8
Summa	22 594 600	100,0
Riket gemensamt (vandrarhem, scoutverksamhet m. m.)	9 825 300	
Administrationskostnader	826 000	
Summa	33 245 900	

Staten lämnar ekonomiskt stöd till friluftslivet också på annat sätt än via friluftsfonden. I det följande lämnas en kortfattad översikt rörande detta stöd. De av arbetsmarknadsstyrelsen disponerade anslagen till allmänna beredskapsarbeten m. m. och till vissa sysselsättningsfrämjande åtgärder för handikappade m. fl. kan sålunda användas även för arbeten avseende friluftsanläggningar. Samma principer som tillämpas vid bidragsgivning ur friluftsfonden används vid beslut om bidrag ur de arbetsmarknadspolitiska anslagen. Budgetåret 1963/64 utgick statsbidrag på ca 7 milj. kr. från arbetsmarknadsstyrelsen till friluftsliv- och turistanläggningar. Fr. o. m. den 1 juli 1965 kan även lokaliseringssöd utgå till ny-, om- och tillbyggnad av friluftsanläggning.

Domänverket bedriver en aktiv verksamhet för att göra vissa värdefulla områden inom kronoparkerna lätt tillgängliga för allmänhetens friluftsliv. Sålunda iordningsställs bad-, camping-, parkerings- och rastplatser samt strövstigar och fiskevatten. Verkets bruttokostnader för verksamheten uppgår f. n. till ca 1 milj. kr. per år.

Till båtsporten lämnas statligt stöd genom bidrag till byggande av hamnar för småbåtar. Budgetåret 1965/66 anvisades under sjätte huvudtiteln 4 milj. kr. för nämnda ändamål.

De medel, som inbetalts för uppkommen skada vid vissa vattenregleringsföretag, skall enligt vattenlagen användas till ändamål för av regleringen berörd bygd. Av dessa medel har en icke obetydlig del anvisats till uppförande av olika former av friluftsanläggningar. Beslut om bidrag fattas av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande länsstyrelse.

Stöd till friluftorganisationernas ungdomsarbete lämnas bl. a. genom det statliga bidragssystemet till ungdomens fritidsverksamhet. Budgetåret 1965/66 anslogs sammanlagt ca 14 milj. kr. under åttonde huvudtiteln till utbildning av ungdomsledare, bidrag till ungdomens fritidsverksamhet och bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Ungefär hälften av dessa medel går till organisationer med anknytning till idrotts- och friluftsliv. I sammanhanget bör även nämnas ett bidrag under åttonde huvudtiteln till Riksförbundet Sveriges ungdoms- och hemgårdar.

Från fonden för idrottens främjande utgår även i begränsad omfattning bidrag till friluftsbetonad verksamhet.

De totala statliga insatserna på friluftslivets område kan för budgetåret 1965/66 uppskattningsvis beräknas till ca 28 milj. kr. Kommunernas insatser under samma tid torde vara avsevärt större.

Fritidsutredningen

Friluftslivets utveckling m. m.

Utredningen konstaterar, att arbetstiden genom olika reformer förkortas från ca 60 timmar per vecka vid sekelskiftet till 45 timmar år 1966. Utredningen pekar på att den tekniska utvecklingen och den därav föranledda produktivitetstegringen sannolikt kommer att skapa förutsättningar för att människornas fritid ökas ytterligare.

Utvecklingen innebär också att ett allt starkare behov av ökad fritid föreligger. Den strukturförändring, som fortgående äger rum i samhället, har bl. a. lett till att ca 75 % av landets folkmängd nu är bosatt i städer och andra tätorter. Den högt uppdrivna takten inom arbetslivet och den många gånger ensidiga och pressande tätortsmiljön har i sin tur nödvändiggjort att mer tid ägnas åt avkoppling och rekreation. Intresset härför synes också vara i tilltagande.

För att kunna bilda sig en uppfattning om friluftslivets nuvarande omfattning och inriktning samt skapa underlag för en bedömning av önskemålen för framtiden har utredningen företagit en riksomfattande intervjuundersökning. Då friluftsförhållandena huvudsakligen berör tätorternas befolkning begränsades undersökningen till att omfatta orter med mer än 10 000 invånare och till personer i åldern 18—65 år. Undersökningen utfördes år 1963 och omfattade 2 700 slumpmässigt utvalda personer.

Av undersökningen framgår, att friluftslivet har en betydande omfattning. Mer än hälften av tätortsbefolkningen utövar sålunda någon form av friluftsliv minst en gång i veckan och ytterligare ca en femtedel någon gång i månaden. En femtedel anser att friluftsliv är deras huvudsakliga fritidssysselsättning, medan ca en fjärdedel inte anser sig ha något större intresse för friluftsliv. Någon större skillnad i fråga om friluftslivets intresse kan inte konstateras vare sig mellan män och kvinnor eller mellan olika åldrar. Utredningen drar av detta slutsatsen att friluftsliv är en angelägenhet för alla åldersgrupper bland såväl män som kvinnor. Det blir därför — understryker utredningen — ett allmänt samhällsintresse att främja friluftslivet. Av undersökningen framgår också, att intresset för friluftsliv är i tilltagande. Sålunda menar över 60 % av intervjupersonerna att de nu ägnar för litet tid åt friluftsliv men att de om förutsättningar fanns skulle vilja ägna mer av sin fritid åt detsamma. Utredningen anser sig dock inte kunna göra några bestämda uttalanden om hur mycket friluftslivet kommer att öka i framtiden eftersom friluftslivets utveckling har nära samband med andra faktorer i samhällsutvecklingen, främst den allmänna välbefinnandets ökning och den successivt ökande fritiden. Utvecklingen kommer enligt utredningen att påverkas även av samhällets politik på friluftslivets område och av de många ideella organisationernas insatser.

Friluftslivet varierar starkt med de olika årstiderna. Aktiviteterna når sin höjdpunkt under sommarhalvåret, inte minst beroende på den starka koncentrationen av semestrarna till månaderna juni—augusti, konstaterar utredningen. Ett stigande intresse för vinterhalvårets friluftaktiviteter kan dock förmärkas.

Också tillgången på och utnyttjandet av anläggningar för det rörliga friluftslivet har undersökts av utredningen. Resultaten visar att utomhusbad, rastplatser och friluftsområden är mest utnyttjade. Även friluftsgårdar, raststugor och campingplatser utnyttjas dock i stor utsträckning. Man kan sålunda räkna med att ca 700 000 personer av tätortsbefolkningen i de undersökta åldrarna utnyttjat friluftsgårdar och raststugor någon gång under det aktuella året. Motsvarande antal för utomhusbad kan uppskattas till ca 1,7 milj. Nästan hälften av de tillfrågade anser att tillgången på friluftsbad på den egna orten är otillfredsställande och omkring en tredjedel har samma uppfattning om friluftsgårdar, raststugor och friluftsområden.

En stor del av undersökningen ägnas åt fritidsbebyggelsen. Resultaten visar, att det år 1963 fanns ca 300 000 fritidsstugor i landet, ett antal som enligt utredningen kan förväntas fördubblas under en femårsperiod. Ungefär hälften av fritidsstugorna är belägna i kustkommuner. Ca en femtedel av bebyggelsen finns i Stockholms län. Mer än 90 % av fritidshusen är belägna i annan kommun än ägarens hemkommun.

Enligt utredningen ger den genomförda undersökningen en god bild av det svenska folkets friluftsvanor och önskemålen på friluftslivets område för den närmaste framtiden. Samtidigt betonas dock, att det här gäller ett område, som är stätt i snabb utveckling. Undersökningen visar t. ex. att de yngre åldersgrupperna har behov av mångskiftande aktiviteter, medan de äldres intresse begränsas till relativt få aktiviteter. Detta får enligt utredningen inte tolkas så, att medelålders eller äldre människor av fysiska eller andra skäl skulle vara hänvisade till endast ett fåtal friluftaktiviteter utan i stället kan det förhålla sig så, att dessa personer inte efterfrågar sådana aktiviteter, som de inte haft tillfälle stifta bekantskap med i yngre dagar. Däremot är det sannolikt, att den yngre generationen, som fått helt andra möjligheter att pröva på olika slag av sport och friluftsliv, bibehåller sitt intresse för en mångfald aktiviteter även när de blir äldre. På grund härav bör man enligt utredningen på längre sikt räkna med ett mångsidigare aktivitetsprogram än det som undersökningen utvisat. I samma riktning verkar inkomstutvecklingen, som medger att allt fler människor ägnar sig åt sådana former av idrott och friluftsliv, vilka tidigare av ekonomiska skäl varit förbehållna ett fåtal.

Statens stöd till friluftslivet

Utredningen framhåller att människorna i det moderna samhället utsätts för stora påfrestningar såväl fysiskt som psykiskt. Det högt uppdrivna tempot i arbetslivet och de stora miljöförändringar som den fortgående urbaniseringen medför ökar risken för psykiska störningar hos individen samtidigt som organismen genom den fortskridande mekaniseringen inom och utom arbetet utsätts för allt mindre fysiska ansträngningar. Tilltagande jäkt och stress i kombination med en ökad bekvämlighet skapar behov av rekreation och fysisk aktivitet. Friluftslivet bör kunna bli ett verksamt medel härför och därmed en betydelsefull del av den förebyggande hälsovården. Utredningen anser, att den främsta anledningen till att samhället måste ägna omsorg åt friluftslivet är dess betydelse för människornas kroppsliga och andliga välbefinnande, en betydelse som ökat undan för undan som en effekt av samhällsutvecklingen själv. Friluftsliv utgör en form att förebygga kroppslig och mental ohälsa och bör därför ställas i relation till de mycket betydande kostnader som samhället numera lägger ned på hälso- och sjukvård. I denna relation framstår friluftslivets betydelse i sin rätta dager.

Enligt utredningen är det också högst sannolikt, att ökade samhälleliga omsorger om friluftslivet verksamt skulle bidra till att skapa en förbättrad folkhälsa och till att sanera åtskilliga sociala företeelser, som nu bereder samhället stora bekymmer.

Friluftsanläggningar. Utredningen övergår härefter till att dra upp riktlinjerna för samhällets framtida stöd till friluftslivet och konstaterar därvid att olika former av ledighet ställer olika krav på såväl fritidssysselsättning som fritidsmiljö. Det gäller således att tillskapa friluftsområden såväl för den dagliga fritiden som för veckoslutsledigheten och semestern. Avståndet från bostaden till friluftsområdet blir avgörande för utnyttjandet.

För att kunna bilda sig en uppfattning om tillgången på och lokaliseringen av friluftsanläggningar företog utredningen en inventering av kommunernas anläggningar för friluftsliv. Inventeringen omfattade friluftsgårdar, raststugor, friluftsbad, småbåtshamnar, semesterbyar, campingplatser, fjällstugor samt spår, leder och teknikbackar.

I fråga om friluftsgårdar och raststugor visar undersökningen att fördelningen i landet är mycket ojämn. Av de 190 friluftsgårdarna och 334 raststugorna ligger mer än en fjärdedel av friluftsgårdarna och uppemot hälften av raststugorna i norrlandslänen. En av orsakerna till dominansen av dessa anläggningar i Norrland kan vara att de tillkommit som replikpunkter för skidåkning. Tillgången på friluftsgårdar och raststugor i anslutning till de större tätorterna undersöktes också. Därvid framkom bl. a. att de 1,2 milj. människor som bor i Stockholmsregionen har 22 friluftslivs-

gårdar och åtta raststugor på en timmes resavstånd. Kommunerna äger endast ett litet antal friluftsgårdar och raststugor. I stället är det ideella organisationer, framförallt Skid- och friluftsförbundet, som innehar anläggningarna. Av friluftsgårdarna används ca en femtedel av enbart kommunens egna medlemmar, uppemot hälften till övervägande del av kommunens egna medlemmar och resten eller ca två femtedelar av andra än kommunens egna medlemmar.

Antalet friluftsbad med badbryggor och omklädnadshytter har beräknats till 1 397 vid insjöar och till 412 vid hav. Tillgången till fullgoda badplatser är störst i Sydsverige och särskilt gäller detta i fråga om havsbad. Flertalet anläggningar har dock inte tillfredsställande sanitär utrustning. Ca en tredjedel av friluftsbaden vid såväl insjö som hav saknar sålunda toalettanordningar.

Antalet campingplatser uppgår enligt undersökningen till 819 med plats för 106 000 tält. Inom en timmes resavstånd från Stockholm finns 29 campingplatser med plats för mer än 8 000 tält. De sanitära förhållandena vid campingplatserna är otillfredsställande. Ett under senare tid allt mer populärt alternativ till campingplatserna har semesterbyarna blivit. Dessa består av ett antal fritidshus avsedda för uthyrning. Antalet semesterbyar är 113 med totalt omkring 2 600 stugor. Endast elva av semesterbyarna har mer än 50 stugor. Det största antalet semesterbyar finns i norrlandslänen. I tabell 1 redovisas en sammanställning över tillgången på och den planerade utbyggnaden av olika friluftsanläggningar.

Av undersökningen drar utredningen slutsatsen att, om man skall till skapa anläggningar och områden för det svenska folkets fritidsbehov och eftersträva en anpassning till friluftsvanorna på längre sikt, det är ett mycket differentierat behov som skall tillgodoses. Olika typer av anläggningar måste uppföras såväl i anslutning till som på längre avstånd från tätorterna. Mot denna bakgrund anser utredningen, att samhällets hittillsvarande insatser för det rörliga friluftslivet har varit otillräckliga och i vissa avseenden felplanerade och fellokaliserade. Sålunda är tillgången på anläggningar betydligt mindre än behovet och då inte minst i tätorternas närhet. Bidragsgivningen tycks inte alltid ha skett med hänsyn till anläggningarnas ekonomiska förutsättningar och inte alltid satts in på det mest rationella sättet. Inriktningen av samhällets stöd till det rörliga friluftslivet måste därför enligt utredningen ändras.

Utredningen påpekar att de gjorda undersökningarna visar att friluftslivets investeringsbehov är stort, varför det är väsentligt, att bidragsgivningen i framtiden föregås av en betydligt noggrannare behovsgranskning än i dag och att den i huvudsak inriktas på anläggningar, som inte kommer till stånd utan stöd av staten. Viktigt är också att ansökningar om bidrag föregås av noggrann planering så att anläggningarna lokaliseras till de regioner, där behovet är störst. Generella bidragsregler anser utredningen

Tabell 1

Objekt	antal	ägare	uppförda efter år 1960	under byggnad eller planerade
Friluftsgårdar	190	57 (30 %) ägs av Skid- och friluftsförbundet	51 (27 %)	10 under byggnad 22 planerade
Raststugor	334	120 (36 %) ägs av Skid- och friluftsförbundet; 71 av idrottsrörelsen och 38 av kommuner	51 (15 %)	7 under byggnad 27 planerade
Friluftsbad (med bryggor och omklädnadsutrymmen)	1 397 vid insjö 412 vid hav 88 utomhusbassänger, därav 30 tempererade	Kommuner	200 vid insjö 30 vid hav 37 bassänger	29 under byggnad 61 planerade 11 under byggnad 29 planerade 14 under byggnad 63 planerade
Småbåtshamnar	666		80	19 under byggnad 101 planerade
Campingplatser	819 (med 106 000 tältplatser)	Kommuner 449 Övriga 380	212	26 under byggnad 114 planerade
Vandrarhem	231 (ca 10 000 bäddar)			
Semesterbyar	113 byar (med totalt 2 600 stugor)	Kommuner 65 Övriga 48	41	12 under byggnad 95 planerade
Spår, leder, teknikbackar m. m.	300 strövstigar (med en total längd av 3 600 km); 150 terränglöpningsbanor (med en total längd av 1 055 km); 109 orienteringsbanor; 468 permanenta skidspår (med en total längd av 4 500 km); 340 slalom- och teknikbackar; 132 hoppbackar			

inte lämpliga utan föreslår ett flexibelt bidragssystem, där huvudprincipen skall vara, att en så hög grad av självfinansiering som möjligt eftersträvas. För att en realistisk prövning skall kunna uppnås bör varje beslut om bidrag grundas på en investerings- och driftskalkyl. I vissa fall kan dock projekt behöva realiseras även om investeringskostnaderna, på grund av t. ex. stora kostnader för vatten och avlopp, kan synas höga. I sådana fall bör stödet få formen av ett speciellt bidrag till va-kostnaderna. Detta är

motiverat även med hänsyn till att en förbättring av de sanitära förhållandena vid friluftsanläggningarna är angelägen.

Utredningen förordar att 100 000 kr. anvisas för utvecklingsarbete för att få fram ändamålsenliga friluftsanläggningar.

Friluftsfondens medel bör enligt utredningen i fortsättningen helt reserveras för bidrag till uppförande av friluftsanläggningar. Stödet till friluftorganisationerna bör alltså inte som f. n. lämnas via denna fond utan i stället utgå från ett särskilt riksstatsanslag. Enligt utredningen bör bidrag till byggande av friluftsanläggning som regel utgå endast till kommun. Organisationer av rikskaraktär med erkänd kompetens på friluftsområdet och med förmåga att träffa långsiktiga avtal om en anläggnings utnyttjande och vidmakthållande bör dock enligt utredningen också kunna erhålla bidrag från fonden. Bidrag bör i princip utgå endast till anläggning, som hålls öppen för alla. Bidragens storlek bör enligt utredningen vara olika för olika typer av anläggningar och avvägas efter en differentierad skala omfattande spännvidden 30—90 % av anläggningskostnaderna. Inom bidragsskalan bör de lägre nivåerna tillämpas för tätorternas näranläggningar och de högre för fjärranläggningar av rikskaraktär. Bidrag skall kunna utgå också till upprustning av äldre anläggningar. Bidragsgivningen bör inriktas på projekt som inte kan realiseras utan statligt stöd. Högsta möjliga grad av självfinansiering skall eftersträvas för varje projekt.

Om det påvisade behovet av friluftsanläggningar skall kunna tillgodoses är det enligt utredningen nödvändigt att statligt stöd utgår också från annat håll än friluftsfonden. Utredningen förutsätter därför att friluftsanläggningar också i fortsättningen skall kunna uppföras bl. a. med hjälp av lokaliseringstöd och som beredskapsarbeten.

Utredningen framhåller, att driften av en friluftsanläggning med fördel bör kunna överlätas av kommunen-huvudmannen på friluftorganisation med erfarenhet på området.

En betydande markanskaffning blir nödvändig om friluftslivets behov skall kunna tillgodoses. Säkerställandet av marken, som i första hand enligt utredningen bör åvila kommunerna, bör ske genom en framsynt planering, bl. a. med hjälp av byggnadslagen och naturvårdslagen. Kommunerna bör i framtiden engagera sig betydligt kraftigare då det gäller att förvärva mark för friluftssändamål. Detta bör gälla mark för såväl friluftsområden som för anläggningar och bebyggelse. Utredningen understryker också vikten av att de statliga myndigheter som har att handlägga markfrågor tar hänsyn till friluftslivets behov. Domänverket gör redan stora insatser och utredningen önskar att också lantbruksnämnderna vid sin inköpsverksamhet ges ökade möjligheter att ta initiativ i fråga om förvärv av fritidsmark. Samlade statliga och kommunala insatser bör enligt utredningen underlätta planeringen och motverka markspekulation.

Friluftslivets primära markbehov bör enligt utredningen tillgodoses ge-

nom utnyttjande av den nya naturvårdslagstiftningen. Enligt denna kan ett område förklaras som naturreservat bl. a. av det skälet att det har betydelse för allmänhetens friluftsliv. Anskaffandet av denna mark kan möjliggöras genom utnyttjande av anslagen på naturvårdsbudgeten. Säkerställande av områden, vilkas primära uppgifter är att vara bärare av friluftsanläggningar, bör dock ske genom förvärv så att fastigheten innehas med äganderätt av huvudmannen för anläggningen. Bidrag till sådana markförvärv bör därför utgå ur friluftsfonden.

Med utgångspunkt från de behovssiffror, som framkommit i de gjorda undersökningarna har utredningen beräknat det behövliga tillskottet av nya friluftsanläggningar. Den har därvid funnit att det i fråga om friluftsgårdar och raststugor inte är orealistiskt att räkna med att antalet anläggningar skulle behöva fördubblas under en tioårsperiod. Behovet har bedömts vara störst i södra och mellersta Sverige, framför allt i de större tätorternas omgivningar. Med tanke på svårigheterna att göra dessa typer av anläggningar ekonomiskt lönsamma för ägaren förordar utredningen att bidrag från staten utgår. Bidraget föreslås bli minst 30 % av den sammanlagda anläggningskostnaden. Storleken av bidraget bör avpassas bl. a. med hänsyn till i vilken utsträckning anläggningen utnyttjas av personer från den kommun där den är belägen.

Friluftsbaden behöver enligt utredningen rustas upp. I synnerhet de sanitära förhållandena är otillfredsställande. Den stora belastningen på Sydsveriges badvatten under semestermånaderna gör det också nödvändigt med en omfattande nybyggnad. Tillkomsten av bassängbad i områden som saknar lämpliga badvatten bör stimuleras. Utredningen anser att staten, med hänsyn till den betydelse friluftsbaden har, bör medverka till att stimulera tillkomsten av nya sådana. Utredningen föreslår att bidrag skall utgå med 30—60 % av den totala anläggningskostnaden för friluftsbad. Till sanitära anordningar bör statsbidrag kunna utgå med 90 % av kostnaden. Bidraget till tempererade bassänger bör begränsas till 50 000 kr. eller om bassängen uppförs i trakt som saknar naturliga badmöjligheter till 100 000 kr. Behovet av spår, leder, teknikbackar m. m. synes också vara betydligt större än tillgången. En fördubbling av kapaciteten torde bli nödvändig. Vid utbyggnaden är det lämpligt att sammanföra olika anläggningar inom ett och samma område till gruppanläggningar, varigenom det blir möjligt att utnyttja marken rationellt samtidigt som olika intresseinriktningar kan tillgodoses. Tillkomsten av spår, leder samt mindre teknik- och hoppbackar bör stimuleras genom statsbidrag. Bidraget föreslås av utredningen utgå med 30 % av anläggningskostnaden.

Även antalet övernattningsanläggningar måste ökas enligt utredningen. Campingplatser i olika miljöer, såväl turistcampingplatser som semestercampingplatser, efterfrågas, liksom olika fasta lägerplatser. För semesterregionerna i södra Sverige har en fördubbling av antalet tältplatser bedömts

behövlig. Vällokaliserade och välplanerade campingplatser som utnyttjas under en relativt stor del av året bör kunna göras ekonomiskt självbärande.

Tabell 2

Objekt	Föreslagen bidragsprocent (inom parentes anges nuvarande bidragsprocent)	Föreslaget antal projekt per budgetår	Beräknat statligt bidrag per budgetår (inom parentes an- ges statsbidraget för budgetåret 1965/66)
Friluftsgårdar och raststugor	minst 30 % av den totala anlägg- ningskostnaden (60 % dock högst 100 000 kr.)	4—5 större, ca 10 mindre	3 milj. kr. (150 000 kr.)
Friluftsbad	30—60 % av den totala anlägg- ningskostnaden	30	totalt för olika bad- anläggningar 4,5 milj. kr. (380 000 kr.)
Sanitära anläggning- ar vid friluftsbad	90 % av den totala anläggnings- kostnaden		
Bassångbad	maximibidrag på 50 000—100 000 kr. (5 000—40 000 kr.)	minst 10 utom- husbassänger	
Spår, leder, teknik- backar m. m.	30 % av den totala anläggnings- kostnaden		1 milj. kr.
Campingplatser	30—50 % av kostnaderna för de sanitära anläggningarna (60 % av kostnaderna för de sani- tära anläggningarna)		1,5 milj. kr. (333 000 kr.)
Semesterbyar	Samma bidragsregler som för campingplatser (6 000 kr. per stuga)	20-tal projekt	2 milj. kr. (609 000 kr.)
Vandrarhem	Bidrag bör utgå endast i undan- tagsfall (80 % av anläggningskostnaden)		(400 000 kr.)
Fjällstugor	70—90 % av anläggningskost- naden		(220 000 kr.)
Fjälleder			För vandrarhem, fjällstugor och leder beräknas totalt 500 000 kr.
			Totalt 12,5 milj. kr.

Å andra sidan finns det anläggningar med hög angelägenhetsgrad som inte kan göras ekonomiskt bärkraftiga. Även sådana campingplatser bör iordningställas och för att stimulera detta föreslår utredningen att bidrag till de sanitära anläggningarna utgår med 30—50 % av anläggningskostnaden. Utredningen föreslår samma bidrag för semesterbyar och motiverar förslaget på samma sätt som tidigare redovisats för campingplatser.

I tabell 2 redovisas utredningens förslag rörande omfattningen av statens stöd till friluftsanläggningar under ett antal år framöver. Såsom framgår av tabellen bör statens bidrag till sådana anläggningar beräknas till 12,5 milj. kr. per budgetår. Eftersom ett riktigt utnyttjande av medlen kräver ett omfattande planerings- och projekteringsarbete föreslår utredningen att detta belopp uppnås successivt. För budgetåret 1967/68 föreslås att till friluftsfonden anvisas 10 milj. kr.

Organisationer på friluftslivets område. Friluftsfondens medel har såsom förut nämnts hittills använts för att stödja såväl tillkomsten av friluftsanläggningar som verksamheten inom vissa organisationer på friluftslivets område. Stödet till organisationerna har utgått för lägerverksamhet, kursverksamhet och administration. År 1965 fördelades organisationsstödet enligt följande sammanställning.

Lägerverksamhet

Frälsningsarmén, Stockholm	8 000
KFUK:s riksförbund, Stockholm	1 000
KFUM:s triangelförbund, Stockholm	3 000
Svenska scoutrådet, Stockholm	26 500
Sveriges flickscoutråd, Stockholm	21 000
Unga Örnars riksförbund, Stockholm	14 000
Summa	73 500

Kursverksamhet, administration m. m.

Skid- och friluftsförbundet	160 000
Reso	83 000
Riksorganisationernas campingkommitté	65 000
Svenska naturskyddsföreningen	35 000
Sveriges Dövas riksförbund	2 000
Fiskeförbundet	10 000
Summa	355 000

Till vissa av de organisationer som erhåller stöd från friluftsfonden utgår medel också ur fonden för idrottens främjande.

Utredningen diskuterar den framtida utformningen av organisationsstödet och konstaterar därvid att detta måste byggas ut väsentligt, om organisationerna skall kunna fullgöra de uppgifter som väntar dem. Det ökade intresset för friluftsliv hos allmänheten ger nämligen organisationerna en mångfald nya arbetsuppgifter samtidigt som kraven på deras förmåga att lösa uppgifterna ökar.

Avgörande för stödets omfattning bör enligt utredningen vara vederbörande organisations möjlighet att lämna allmänheten service på friluftslivets område. Denna service kan ta sig uttryck i t. ex. information om anläggningar, verksamhet via konsulenter och instruktörer, arrangerande av

kurser, läger och andra aktiviteter. Utredningen anser däremot inte, att det i framtiden bör vara någon väsentlig uppgift för organisationerna att äga och förvalta friluftsanläggningar. Riksorganisationer med väl utbyggda lokalavdelningar bör enligt utredningen vara mest lämpade att ge allmänheten förevarande service. För att organisationsstödet i framtiden skall få största möjliga effekt bör det därför koncentreras till sådana organisationer med någon viktig del av friluftslivet som sin huvuduppgift.

I enlighet med denna uppfattning anser utredningen, att vissa av de ändamål som i dag stöds ur friluftsfonden i fortsättningen bör erhålla bidrag från annat håll. Sålunda menar utredningen att stödet till scoutorganisationerna för lägerverksamhet, vilket huvudsakligen använts till lägerstipendier och tältinköp, inte längre bör utgå ur friluftsfonden. Däremot bör iordningställande av fasta lägerplatser möjliggöras genom bidrag ur fonden. Det stöd till Sveriges Dövas riksförbund, som nu utgår ur friluftsfonden, anser utredningen inte kan försvaras utan att en lång rad andra organisationer med liknande behjärtansvärda ändamål också ges stöd. Av samma skäl anser utredningen att kurs- och administrationsanslaget till scoutrörelsen bör upphöra. Enligt utredningens uppfattning är det lämpligast att scoutverksamheten får hela sitt stöd ur anslagen till ungdomsverksamhet.

Svenska naturskyddsföreningen får vissa medel till naturvårdskampanjer ur friluftsfonden. Sitt väsentligaste statliga stöd erhåller dock föreningen ur anslaget till naturvårdsupplysning under nionde huvudtiteln och från jaktvårdsfonden. Av redovisningstekniska skäl anser utredningen att föreningen i fortsättningen bör få medel till sin verksamhet enbart ur anslaget för naturvårdsupplysning.

Skid- och friluftsförbundet får f. n. bidrag ur såväl fonden för idrottens främjande som friluftsfonden. Det får enligt utredningen förutsättas att dessa medel, som bl. a. avser administration, knappast kan hållas åtskilda i föreningens verksamhet. Det är därför en fördel, om stödet kan lämnas ur endera av fonderna. Föreningens insatser är emellertid lika viktiga ur friluftslivets som ur idrottens synpunkt, varför utredningen kommit till slutsatsen, att det f. n. icke finns skäl att förorda någon ändring. Det slutliga ställningstagandet i denna fråga bör ske, då 1965 års idrottsutredning slutfört sitt uppdrag.

Utredningen anser inte att det i fortsättningen bör dras någon gräns mellan kostnader för en organisations administration och dess övriga verksamhet. Avgörande för bidraget till en organisation bör vara verksamhetens omfattning, inriktning och betydelse för allmänhetens friluftsliv.

Utredningen föreslår, att stödet till friluftsförbundens organisationerna ökas kraftigt och att det i fortsättningen inte utgår ur friluftsfonden utan från ett särskilt anslag, förslagsvis kallat Bidrag till vissa friluftsförbund m. m. För budgetåret 1967/68 föreslår utredningen, att 800 000 kr. anvisas under nämnda anslag.

Organisatoriska frågor

Ansvar för frågorna på friluftslivets område bör enligt utredningen liksom f. n. är fallet ligga hos såväl statliga som kommunala organ. Arbetsuppgifterna bör lämpligen fördelas mellan ett lokalt, ett regionalt och ett centralt organ. Det lokala organet, som utredningen föreslår bör vara kommunens styrelse, bör anförtros detaljplanering, exploatering och byggnadskontroll. Det regionala organet bör vara länsstyrelsen, som vid sin sida bör få ett rådgivande organ, naturvårds- och friluftsrådet. Den centrala instansen bör svara för allmänt samordnande uppgifter, ge länsstyrelser och kommuner service, vara remissorgan åt Kungl. Maj:t samt fördela det statliga stöd, som lämnas till friluftslivet. Det centrala organet bör ha ett nära samarbete med andra berörda statliga myndigheter och hålla nära kontakt med de ideella organisationerna på friluftslivets område.

Utredningen diskuterar två alternativ i fråga om det centrala organets uppbyggnad. Det ena innebär att statens friluftsnämnd byggs ut med erforderliga resurser och det andra att frågorna rörande friluftslivet tas över av statens naturvårdsnämnd.

Statens friluftsnämnd, som består av sex ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t, har f. n. endast en deltidсанställd sekreterare till sitt förfogande. Om friluftsnämnden skall ha hand om friluftsförågorna måste nämndens personella resurser enligt utredningen förstärkas kraftigt. Två arbetsenheter, en för administrativa frågor och en för planering, bör i så fall tillföras nämnden. Om friluftsförågorna förs över till statens naturvårdsnämnd bör behovet av personella förstärkningar kunna begränsas, då en stor del av de nya arbetsuppgifterna kan fullgöras av vid nämnden befintlig personal. Utredningen konstaterar också, att det råder ett mycket starkt samband mellan de arbetsuppgifter som fullgörs inom statens naturvårdsnämnd och de som ansetts böra fullgöras av ett centralt friluftorgan. Naturvårdsnämnden arbetar nämligen bl. a. med att inventera naturområden, som bör avsättas ur skydds- eller friluftssynpunkt, samt följer byggnadsplaneringen och övervakar strandskyddet. Naturvården har sålunda även en klar social målsättning, vilket innebär att många naturvårdsåtgärder vidtas för att bereda människorna rekreation i naturen. Utredningen framhåller att detta förhållande bör vara en garanti för att friluftsintriset inte kommer i skymundan om naturvårdsnämnden får hand om friluftsförågorna. Med denna motivering föreslår utredningen, att friluftsförågorna förs över till statens naturvårdsnämnd och att en särskild byrå inrättas vid nämnden för dessa frågor. Den nya organisationen föreslås träda i kraft den 1 juli 1967, då sålunda statens friluftsnämnd bör upphöra.

Statens naturvårdsnämnd bör tillföras representanter för kommunerna samt för näringslivet och löntagarorganisationerna för att friluftsförågorna skall få en allsidig behandling. Utredningen föreslår att namnet på näm-

den ändras till statens naturvårds- och friluftsnämnd. Kostnaderna för den förstärkning av nämnden, som utredningen finner nödvändig för handläggningen av friluftsfrågorna, har beräknats till 530 000 kr.

Remissyttrandena

Friluftslivets utveckling m. m.

Utredningens inventering av friluftslivets nuvarande omfattning och inriktning samt undersökning av de framtida önskemålen på friluftsområdet hälsas med tillfredsställelse av remissinstanserna. Flertalet accepterar det framlagda materialet utan invändningar. *Skid- och friluftsfremjandet* konstaterar att de erfarenheter organisationen har av friluftsfrågorna helt sammanfaller med de av utredningen redovisade undersökningsresultaten.

Vissa kritiska synpunkter mot uppläggningsen av undersökningen framförs. *Byggnadsstyrelsen* framhåller sålunda, att utredningen genom att begränsa undersökningen till åldrarna 18—65 år minskat säkerheten i de slutsatser rörande friluftslivets behov, som kan dras av undersökningsresultatet. Ungdomarna i åldern 10—17 år utgör enligt styrelsen en stor grupp av de konsumenter, vars friluftsbekov dagens planering skall tillgodose. Dessa ungdomar är genomsnittligt betydligt mer aktiva under sin fritid än personer i åldrarna 18—65 år och är dessutom ofta intresserade av andra friluftaktiviteter än dessa. Beträffande åldrarna över 65 år måste man, utöver den kraftiga ökningen i antalet, räkna med att de i framtiden kommer att få väsentligt ökade ekonomiska möjligheter till fritidskonsumtion.

Statens stöd till friluftslivet

Samtliga remissinstanser instämmer i utredningens bedömning av friluftslivets betydelse i det moderna samhället och understryker nödvändigheten av ökade samhällsinsatser på friluftsområdet.

Skid- och friluftsfremjandet framhåller, att det ur samhällets synpunkt måste vara betydelsefullt, att allt fler människor använder en del av sin fritid till fysisk rekreation. Denna kan ha form av idrottsutövning eller friluftsliv. Idrottsutövandet, och särskilt det mera tävlingsinriktade, lockar främst de yngre medan friluftslivet passar alla. Detta gör också att stödet till friluftslivet bör vara en angelägenhet för samhället.

Utredningens förslag angående det fortsatta statliga stödets utformning tas upp av flertalet remissinstanser. Förslaget om att inget bidrag eller i vart fall lägre bidrag än normalt bör utgå till friluftsanläggningar som kan göras ekonomiskt självbärande tillstyrks av bl. a. *statens naturvårdsnämnd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Älvsborgs, Västmanlands och Värmlands län, Svenska arbetsgivare-*

föreningen, Svenska kommunaltekniska föreningen och Motororganisationernas samarbetsdelegation.

Stadsförbundet ifrågasätter däremot huruvida principen om självfinansiering kommer att främja den nödvändiga utbyggnaden av semesterbyar och campingplatser. Kommunernas strävan att tillskapa möjligheter till vistelse vid dessa typer av friluftsanläggningar även för mindre bemedlade grupper kan nämligen motverkas, om avgifterna genom självfinansieringskravet måste bli höga. Förbundet förordar fortsatt stöd även till dessa typer av anläggningar. *Statens friluftsnämnd, länsstyrelsen i Blekinge län och Svenska turistföreningen* framför liknande synpunkter.

Länsstyrelsen i Värmlands län uttalar att tillkomsten av anläggningar, som på sikt bedöms kunna självfinansieras och därför ej skulle vara berättigade till bidrag, borde underlättas genom att vissa lånemedel ställs till förfogande. Dessa lånemedel skulle enligt länsstyrelsen ha särskild betydelse vid en accentuerad knapphet på krediter på den allmänna låne marknaden och möjliggöra en planmässig utbyggnad av friluftsanordningarna oberoende av det allmänna konjunktur- eller kreditmarknadsläget.

Utredningens förslag om att friluftsfondens medel i huvudsak bör reserveras för stöd till kommuners och riksomfattande friluftsförbundens uppförande av friluftsanläggningar tillstyrks av så gott som samtliga remissinstanser. *Skid- och friluftsförbundet* framhåller dock nödvändigheten av att bidrag till uppförande av smärre anläggningar kan utgå också till riksorganisationernas lokalföreningar. *Riksidrottsförbundet* framför liknande synpunkter.

Statens handikappråd framhåller, att handikapprörelsen i stor utsträckning har fått engagera sig i uppförandet av friluftsanläggningar. Rådet anser att ett sådant engagemang måste ske också i framtiden. Även om de handikappades krav ofta beaktas vid utformningen av friluftsanläggningar, kommer ändå särskilda behov för denna grupp människor att i stor utsträckning föreligga. Rådet anser det därför olyckligt om inte organisationer inom handikapprörelsen i likhet med friluftsförbund skulle få bidrag till uppförande av friluftsanläggningar.

Riksantikvarieämbetet ansluter sig till utredningsförslaget men påpekar att vissa anläggningar av rikskaraktär måste falla utanför en kommuns intresse. Detta gäller i hög grad anläggningar i anslutning till kulturminnen av nationell och internationell betydelse. Ämbetet, som förvaltar ett stort antal sådana, har tidigare erhållit anslag från friluftsfonden både för markförvärv och anläggningar. Ämbetet förutsätter, att anslag även fortsättningsvis skall kunna ges till sådana anläggningar.

Folkparkernas centralorganisation anser att också folkparkerna bör komma i åtnjutande av bidrag till uppförande av friluftsanläggningar.

Frågan om driften av anläggningarna behandlas av bl. a. *Skid- och friluftsförbundet*, som framhåller att det bör vara betydelsefullt ur kom-

munal synpunkt, att frivilliga ledare alltjämt engagerar sig för att organisera och leda friluftaktiviteter vid anläggningarna. Främjandet konstaterar, att i fråga om friluftsgårdarnas drift och underhåll två vägar har prövats med framgång. Antingen äger kommunen anläggningen och överlåter driften — eller i vart fall verksamheten rörande friluftslivet — till någon lokal frilufsorganisation eller också bildas ett särskilt organ för driften — vanligen en stiftelse — i vilken såväl kommunen som frilufsorganisationens lokalavdelning är representerade.

Förslaget om att lägre bidragsnivå bör tillämpas för anläggningar i tätorternas närhet och högre för fjärranläggningar av rikskaraktär tillstyrks av bl. a. *länsstyrelsen i Gotlands, Älvsborgs och Västmanlands län, 1965 års idrottsutredning, statens frilufsnämnd samt Kommunförbundet.*

Länsstyrelsen i Gotlands län ifrågasätter t. o. m. om statsbidrag över huvud taget bör utgå till tätorternas näranläggningar. Tätorter med skattekraft över genomsnittet bör, framhåller länsstyrelsen, utan hjälp av statsbidrag kunna uppföra anläggningar åt sina egna invånare.

Överståthållarämbetet anser sig däremot inte kunna godta förslaget utan anser att avgörande för bidragsprocentens storlek i stället bör vara behovet av statsbidrag i varje enskilt fall. Ämbetet framhåller vikten av att bidragssystemet inte på någon punkt utformas så att intresset för friluftslivet hämmas.

Stadsförbundet intar också en avvisande hållning och konstaterar att en indelning i när- och fjärranläggningar kan vara svår att omsätta i praktiken, eftersom en näranläggning, belägen utanför en större tätort, likaväl kan betraktas som en fjärranläggning, sett ur hela landets synpunkt. Frilufsanläggningar i tätorternas närhet har, enligt förbundets uppfattning, ofta större betydelse än fjärranläggningar. Med hänsyn till svårigheterna att göra rimliga avvägningar mellan olika områdets betydelse bör bidrag utgå med fast procentsats.

Utredningens förslag att bidrag i fortsättningen bör utgå med viss procent av anläggningskostnaden beroende på typ av anläggning godtas i allmänhet. Förslaget tillstyrks sålunda av bl. a. *länsstyrelserna i Uppsala, Blekinge, Älvsborgs, Skaraborgs, Västmanlands och Jämtlands län, LO, TCO, Skid- och frilufsfrämjandet och Svenska turistföreningen.*

Ett antal remissinstanser instämmer i stort i utredningens förslag till ett med hänsyn till typen av anläggning differentierat procenttal men önskar förändringar på enstaka punkter. *Länsstyrelserna i Malmöhus, Hallands och Skaraborgs län* samt *Riksidrottsförbundet* och *Simfrämjandet* anser sålunda att bidraget till badanläggningar bör ökas utöver utredningens förslag.

Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller att investeringskostnaderna för vissa anläggningar i fjälltrakterna ofta blir förhållandevis höga på grund av klimatförhållanden, långa transportvägar och svåra markförhållanden. Sär-

skilt gäller detta för vatten- och avloppsanläggningar i fjällen. Här är det alltså nödvändigt med ett relativt sett större stöd för att anläggningar skall komma till stånd.

Länsstyrelsen i Blekinge län och *Svenska turistföreningen* understryker vikten av att också vandrarhem blir bidragsberättigade. *Svenska turisttrafikförbundet* och *Riksorganisationernas campingkommitté* anför liknande synpunkter i fråga om campingplatser.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att stödet bör inriktas i första hand mot mindre kapitalkrävande projekt, så att största möjliga effekt uppnås med minsta möjliga insats. Semesterbyarna är från denna synpunkt speciellt önskvärda. Flera familjer kan nämligen utnyttja samma fritidsbostad om sådana byar tillskapas. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* betonar också semesterbyarnas stora värde.

Statens friluftsnämnd, som är kritisk till utredningens förslag om utformningen av anläggningsstödet, pekar på de betydande praktiska svårigheter som kommer att föreligga, då det gäller att i det enskilda fallet nå en rättvis avvägning inom en skala med så stor spännvidd som den föreslagna. Bl. a. förordas, framhåller nämnden, att hänsyn skall tas till sökandekommunens ekonomi. Därvidlag förhåller det sig i regel så, att bärkraftiga kommuner också är starkt expanderande och måste investera betydande medel i skolbyggnader och andra offentliga inrättningar, vägar, reningsverk etc. Man har då svårt att avsätta stora belopp för friluftslivet. Det kommer i sådana fall att bli mycket svårt för den bidragsgivande myndigheten att avgöra hur den skall ställa sig i bidragshänseende. Nämnden tror därför att det blir nödvändigt att söka sig fram till vissa enhetliga normer, både för att bidragsgivningen inte skall bli administrativt svårhanterlig och kanske framför allt för att kommunerna i sin planering skall veta vad de kan räkna med att ungefär få i statsbidrag.

Mot utredningens förslag att friluftslivets markbehov i stort sett bör kunna tillgodoses genom tillämpning av naturvårdslagstiftningen görs i allmänhet inga invändningar.

Statens naturvårdsnämnd intar i stort sett en positiv attityd till utredningens förslag om friluftslivets markbehov men påpekar att en viss risk till förslitning av värdefulla naturområden föreligger. *Domänstyrelsen* framhåller också risken för förslitning och menar att denna i viss mån kan motverkas genom en koncentration av friluftaktiviteterna till vissa områden. Styrelsen finner det vidare orealistiskt att förvänta sig att bildandet av naturreservat av enbart social karaktär skall få sådan omfattning, att det kommer att spela någon avgörande roll för allmänhetens friluftsverksamhet.

Länsstyrelsen i Stockholms län delar inte utredningens uppfattning i markanskaffningsfrågan. De nuvarande medlen under naturvårdsanslagen anses vara helt otillräckliga för att kunna tillgodose friluftslivets markbe-

hov. Hittills har endast områden i mindre utsträckning kunnat avsättas som naturreservat. Det är därför orealistiskt att tro att friluftslivets markbehov kan lösas den vägen.

Samtliga remissinstanser instämmer i utredningens bedömning att ett omfattande planeringsarbete måste komma till stånd, innan mark för friluftssändamål reserveras och anläggningar uppförs. Ett stort antal remissinstanser bl. a. *statens naturvårdsnämnd, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Hallands län* och *Svenska naturskyddsföreningen* framhåller betydelsen av att varje lokalisering av friluftsanläggningar föregås av sådan planering, att samordning av markdispositionerna för naturvård och friluftsliv uppnås.

Utredningen förordar en aktivare medverkan från domänstyrelsen och lantbruksnämnderna vid anskaffningen av mark för friluftssändamål. Bl. a. *medicinalstyrelsen, bostadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, länsstyrelserna i Uppsala, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Värmlands, Västmanlands, Jämtlands och Norrbottens län, Svenska naturskyddsföreningen* och *Svenska turistföreningen* tillstyrker, att lantbruksnämnderna får befogenhet att med medel ur jordfonden medverka till att sådan mark, som inte har väsentlig betydelse för jord- och skogsbrukets rationalisering, ställs till förfogande för friluftssändamål.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller de planmässiga fördelar som en vidgad inköpsbefogenhet skulle medföra och anser att ett kommunikationssystem mellan kommunerna och lantbruksnämnderna i mark- och planfrågor kan vara av intresse i friluftssammanhang.

Domänstyrelsen och kammarkollegiet anser inte att lantbruksnämnderna skall ges vidgade inköpsbefogenheter, eftersom lantbruksnämndernas objektivitet vid tillämpningen av jordförvärvslagstiftningen skulle kunna ifrågasättas om nämnderna skulle uppträda som spekulant på fastigheter även i annat syfte än för att medverka till en aktiv arrondering av skogs- och jordbruksfastigheter.

Utredningens förslag att stödet till organisationer på friluftslivets område bör ökas och utgå ur ett speciellt anslag tillstyrks av samtliga remissinstanser. *Statens friluftsnämnd* säger sålunda, att förslaget om att de stora friluftorganisationerna skall få ökade medel till sin allmänna verksamhet är i hög grad befogat.

I fråga om fördelningen av detta stöd framhåller bl. a. *länsstyrelsen i Jönköpings län, Motororganisationernas samarbetsdelegation* samt *Skid- och friluftsförbundet* att stödet bör koncentreras till riksomfattande organisationer.

Svenska naturskyddsföreningen påpekar att, om den renodling av organisationsstödet som utredningen föreslår genomförs, följderna kan bli en temporär sänkning av stödet till vissa organisationer. *Domänstyrelsen* anför liknande synpunkter.

Statens friluftsnämnd har ingenting att erinra mot utredningens förslag

till organisationsstöd. Nämnden understryker speciellt att scoutorganisationerna bör få sitt stöd via de gängse anslagen till ungdomsverksamhet. De medel som i dag tilldelas dessa organisationer ur friluftsfonden bör i stället användas till att uppföra fasta lägerplatser.

Ungdomsutredningen anser också att stödet till lägerverksamhet blir effektivare om det används till uppbyggnad av lägerplatser på olika håll i landet. De organisationer, som f. n. får stöd för lägerverksamhet, bör få detta stöd från andra anslag.

Organisatoriska frågor

Utredningens förslag, att statens naturvårdsnämnd skall byggas ut för handläggning av uppgifter också på friluftslivets område och att statens friluftsnämnd i samband därmed avvecklas, tillstyrks eller lämnas utan erinran av så gott som alla remissinstanser. Följande instanser uttalar sig för detta alternativ, nämligen *Svea hovrätt, riksantikvarieämbetet, lantmäteristyrelsen, sjöfartsstyrelsen, kammarkollegiet, länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län, Samfundet för hembygdsvård, Svenska stadsförbundet, Svenska naturskyddsföreningen, LO, Svenska turistföreningen, Fiskefrämjandet, TCO och Sveriges lantmätareförening.*

Svenska naturskyddsföreningen och *Svenska turistföreningen* påpekar dock att vatten- och luftvårdsfrågornas överförande till naturvårdsnämnden kan innebära att nämnden får svårigheter att också ta hand om friluftsförfrågorna.

Statskontoret framhåller att åtskilligt talar för att handläggningen av de centrala statliga uppgifterna på friluftslivets område, t. ex. viss översiktlig planering, bör förläggas till naturvårdsnämnden.

Ett antal remissinstanser är i princip ense med utredningen men ifrågasätter om samtliga de arbetsuppgifter som utredningen vill lägga på naturvårdsnämnden kan handhas av denna.

Statens naturvårdsnämnd anför att friluftsförfrågorna har ett nära samband med den sociala naturvården. Enligt nämndens mening är det — såsom utredningen också framhållit — rationellt, särskilt när det gäller planeringsarbetet, att friluftsförfrågorna samordnas med naturvårdsförfrågorna. Nämnden finner det dock tveksamt om ansvaret för frågor rörande tätbebyggelse för fritidsändamål, dess gemensamhetsanläggningar och det enskilda fritidshuset bör ligga hos nämnden. Liknande synpunkter framförs av *domänstyrelsen, länsstyrelsen i Blekinge län* och *Svenska kommunförbundet.*

Statens institut för byggnadsforskning understryker vikten av att ansvaret för den översiktliga planeringen ej splittras. Därför bör byggnadsstyrel-

sen eller det föreslagna planverket bli den centrala instans som får ansvaret för all översiktlig planering på friluftslivets område. Statens naturvårdsnämnd bör dock tillhandahålla det underlag, som behövs för den översiktliga planeringen. Naturvårdsnämnden bör vidare handlägga bidragsärenden rörande friluftsanläggningar och ha hand om informationsverksamhet och rådgivning till kommuner.

Byggnadsstyrelsen, statens friluftsnämnd och statens vatteninspektion avstyrker utredningens förslag.

Byggnadsstyrelsen anser, att starka skäl talar för att ansvaret för de mer exploateringsbetonade samhällsintressena, till vilka fritidsbebyggelsen och friluftsanläggningarna otvivelaktigt måste räknas, bör läggas på andra statliga organ än naturvårdsnämnden. Byggnadsstyrelsen anser att ett kommande planverk med dess ansvar på region- och generalplaneringens område bör bli ett lämpligt centralorgan för planering på riksnivå av fritidsbebyggelse och friluftsanläggningar. Den nödvändiga samordningen vid genomförandet av den sociala naturvårdens markreservat, fritidsbebyggelsen och friluftsanläggningarna bör kunna säkerställas genom de översiktliga planernas markdispositioner och samråd verken emellan.

Statens friluftsnämnd anser inte att en sammanslagning av statens friluftsnämnd och statens naturvårdsnämnd gagnar friluftslivets intressen. Nämnden framhåller att man trots det sociala inslaget i naturvården inte får bortse från att friluftsnämnden och naturvårdsnämnden delvis har motstridiga intressen att bevaka. Friluftss- och naturvårdsintressena bör ha möjlighet att oberoende hävda sina synpunkter på departemental nivå. Det samarbete, som måste förekomma i naturvårds- och friluftsfrågorna, bör kunna ske utan att de båda nämnderna slås samman.

Friluftsnämnden erinrar vidare om beslutet att till naturvårdsnämnden föra över uppgifterna rörande vatten- och luftvård. Enligt nämnden framstår det inte som välbetänt ur effektivitetssynpunkt att flytta över även friluftsfrågorna till samma organ. Friluftsnämnden anser därför att den också i fortsättningen bör handlägga friluftsfrågorna och för ändamålet tillföras nödvändiga personalförstärkningar.

Statens vatteninspektion framhåller, att inordnande i naturvårdsnämnden av vatten- och luftvårdsfrågorna kan väntas medföra vissa övergångsproblem. Med hänsyn härtill bör friluftsfrågorna tills vidare anförtros annat organ än naturvårdsnämnden.

Statens friluftsnämnds begäran om anslag för budgetåret 1967/68

Statens friluftsnämnd hemställer att till avsättning till fonden för friluftslivets främjande anvisas 6,5 milj. kr. för budgetåret 1967/68. Nämnden framhåller, att situationen på friluftslivets område är besvärlig, eftersom medelsbehovet är väsentligt större än medelstillgången. Om det stora be-

hovet av bl. a. friluftsgårdar, bad- och campingplatser samt semesterbyar i någon mån skall kunna tillgodoses måste en betydande höjning av anslaget komma till stånd.

Statens friluftsnämnd tar upp anslagsfrågan på nytt i sitt yttrande över fritidsutredningens tredje betänkande. Därvid konstaterar nämnden, att det är främst två faktorer som under de närmaste åren kommer att påverka bidragsbehovet till anläggningar för det rörliga friluftslivet, nämligen dels takten i planeringsarbetet, särskilt på regional nivå, dels kommunernas beredvillighet att engagera sig i utbyggnaden. Planeringsarbetet har kommit i gång inom vissa län men ännu inte nått så långt att det finns säkra hållpunkter för lokaliseringen av olika typer av anläggningar. På andra håll har planeringen ännu inte påbörjats. Det kommunala intresset för insatser på friluftsområdet ökar visserligen för varje år men har ännu inte tillnärmelsevis fått den omfattning som är ett villkor för att den av utredningen förutsatta utbyggnaden skall kunna realiseras. Fritidsutredningens bedömningar av tillväxttakten under de närmaste åren anser nämnden därför vara för optimistiska. En mera realistisk bedömning enligt nämnden är att för budgetåret 1967/68 räkna med en fördubbling av anslaget till friluftsfonden, dvs. en uppräknings till 7 milj. kr., och därefter en årlig successiv höjning upp till i första hand nivån 12,5 milj. kr. Om en årlig avsättning av den storleksordningen blir tillräcklig på längre sikt är svårt att bedöma. Såväl en förväntad ytterligare ökning av efterfrågan på anläggningar som anläggningarnas storlek och de växande kraven på sanitär och annan standard gör dock, framhåller nämnden, att man kan räkna med att det årliga tillskottet till friluftsfonden kommer att behöva höjas till åtminstone 20 milj. kr., om friluftslivets krav i rimlig utsträckning skall bli tillgodosedda.

Departementschefen

Naturvårdens organisation. **Allmänna utgångspunkter.** Exploateringen av våra naturtillgångar, som framför allt är förknippad med den industriella utvecklingen, har utgjort grundvalen för välståndsutvecklingen i vårt land. Välståndsutvecklingen har inneburit en förbättring av t. ex. bostadsstandarden och den hygieniska standarden, förbättrade förhållanden på arbetsplatserna, förbättrade möjligheter till kulturkonsumtion och över huvud taget en ökad välfärd av både materiell och immateriell art. Man kan karaktärisera denna utveckling som en sanering av den inre miljön. Utvecklingen har också inneburit en allt intensivare exploatering av våra naturtillgångar — marken, vattnet och luften — eller den yttre miljön, som härigenom i allt högre grad försämrats och förorenats. Det är uppenbart att den yttre miljön också är av stor betydelse för människornas välbefin-

nande. Den är en del av vår levnadsstandard. Det är därför en mycket angelägen uppgift för samhället att framöver i allt större utsträckning värna också om denna yttre miljö.

Våra naturtillgångar är i flertalet fall knappa och i många fall kan de inte förnyas. Detta tvingar oss att hushålla med dem på bästa sätt. Detta bör ske främst genom planering, rådgivning och övervakning från samhällets sida.

Jag vill beröra några av de medel samhället i dag har för att vårda den yttre miljön och hävda dess intressen mot andra konkurrerande intressen. Inom *naturvården* är naturvårdslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1965, det viktigaste instrumentet för samhällets handlande. Enligt lagen kan bl. a. naturreservat avsättas för att bevara vetenskapligt och kulturellt värdefulla naturområden och för att tillgodose behovet av mark för allmänhetens friluftsliv. Beslut om att bilda naturreservat fattas av länsstyrelsen, som också föreskriver de inskränkningar i förfoganderätten över fastighet som fordras för att trygga ändamålet med reservat. Om det för ändamålet krävs att särskilda åtgärder vidtas inom reservatet, kan länsstyrelsen förplikta ägaren att tåla sådant intrång. För att trygga tillgången på platser för bad och friluftsliv kan länsstyrelsen förordna att visst strandområde skall vara strandskyddsområde där bebyggelsen kontrolleras. Till skydd för landskapsbilden infördes genom natuvårdslagen allmänt tillståndstvång för täkt av sten, grus, sand och lera för annat ändamål än markinnehavarens hushåll. Även beträffande reklamanordningar i naturen gäller i princip allmänt tillståndstvång. Vidare har bestämmelserna om nedskräpning i naturen skärpts.

På riksstaten finns anslag för bl. a. markförvärv för naturvårdsändamål, ersättningar till markägare, vård och förvaltning av naturvårdsobjekt samt naturvårdsupplysning. I statsverkspropositionen har under dessa anslag för nästa budgetår begärts sammanlagt 7,8 milj. kr.

Inom *vattenvården* finns bestämmelser, förutom i vattenlagen, i åtskilliga andra lagar och författningar, bl. a. lagarna om allmänna vatten- och avloppsanläggningar och om tillsyn över sjöar och andra vattenområden samt kungörelsen om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.

Bestämmelser om anläggningar för vattenförsörjning finns bl. a. i vattenlagen, enligt vilken länsstyrelsen kan fastställa skyddsområde för grundvattentillgång, som tillgodogörs eller kan antas komma att framdeles tillgodogöras för vattenförsörjningen i tätbebyggelse.

I vattenlagen skiljs mellan två typer av avloppsvatten, nämligen kloakvatten och industriellt avloppsvatten. Kloakvatten definieras som spillvatten och orenlighet som kommer från bostäder eller från verksamhet som inte hänförs till industriell rörelse. Industriellt avloppsvatten utgörs av

spillvatten och orenlighet som kommer från sådan rörelse. Vattenlagen förbjuder i princip inte utsläpp av kloakvatten även om det förorsakar förorening. I lagen finns dock bestämmelser om en viss minimistandard beträffande rening av kloakvatten. Utsläpp får i regel inte ske utan att kloakvattnet har undergått åtminstone slamavskiljning. I fråga om industriellt avloppsvatten finns i lagen ett principiellt förbud mot utsläpp som orsakar olägenhet av någon betydelse från allmän eller enskild synpunkt. Från förbudet undantas de fall, då det för att förebygga förorening krävs åtgärder, som inte skäligen kan fordras. I första hand ankommer det på den som skall avleda avloppsvattnet att bedöma vilka reningsåtgärder och andra förebyggande åtgärder som behövs. När det gäller industriellt avloppsvatten har betydande inskränkningar gjorts i denna princip. I kungörelsen om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. — den s. k. förprovningenskungörelsen — anges vissa slag av industrier, bl. a. cellulosafabriker, pappersbruk och oljeraffinaderier, som inte får anläggas, förrän villkoren för utsläpp av avloppsvattnet prövats enligt vattenlagen. I de fall där utsläpp av industriellt avloppsvatten skulle medföra allvarlig olägenhet kan vattendomstol underställa tillståndsfrågan Kungl. Maj:ts prövning.

Vatteninspektionen har tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden enligt lagen därom, den s. k. tillsynslagen. Enligt denna kan vatteninspektionen bl. a. meddela råd och anvisningar för att motverka förorening och om dessa inte efterkoms föra talan vid vattendomstol om reningsåtgärder eller förbud mot utsläpp. I förprovningenskungörelsen föreskrivs skyldighet att göra anmälan till vatteninspektionen bl. a. innan vissa särskilt uppräknade industrier anläggs och innan kloakledning från mer omfattande bebyggelse påbörjas.

Vidare kan nämnas att statsbidrag utgår till kommuner för att förse bebyggelseområden, som tagits i anspråk före den 1 juli 1959, med vatten- och avloppsanläggningar. I statsverkspropositionen har för nästa budgetår för sådana bidrag tagits upp ett anslag på 84 milj. kr.

Verksamheten inom *luftvärden* är i stort sett inte författningsreglerad. Förslag till lag om luftförorening, buller och andra immissioner (immissionslag) har i slutet av år 1966 lagts fram av immissionssakkunniga. Enligt lagförslaget skall den som använder eller ämnar använda fast egendom för ändamål, som kan medföra immission, vara skyldig att vidta de skyddsåtgärder och de övriga försiktighetsmått som skäligen kan fordras. De sakkunniga lägger också fram förslag till ny tillsynslag (miljötillsynslag) som skall ersätta den nuvarande tillsynslagen. En grundläggande skillnad mellan den föreslagna lagen och den nuvarande är att tillsynen skall inriktas på att motverka inte bara vattenförorening utan också luftförorening, buller och andra sådana störningar som innebär fara för allmänna intressen

på miljövårdens område. En annan skillnad är att tillsynen föreslås bli utövad av såväl den centrala myndigheten på natur-, vatten- och luftvårdsområdena som länsstyrelserna. F. n. är vatteninspektionen som nämnts tillsynsmyndighet på vattenvårdens område. De sakkunniga har även avgett förslag till kungörelse om förprovning till skydd mot vattenförorening, luftförorening m. m. Förprovningsmyndigheter blir enligt förslaget förutom vattendomstolarna den förut nämnda centrala myndigheten och länsstyrelserna. Tyngdpunkten i förprovningsarbetet föreslås ligga på den centrala myndigheten och länsstyrelserna. De sakkunniga föreslår även vissa ändringar av organisatorisk innebörd i vattenlagen. De sakkunnigas förslag remissbehandlas f. n.

Ett aktivt arbete på förevarande områden har många gånger försvårats av att verkningarna av utsläpp från industrier m. m. inte varit kända. Under de senaste två åren har en omfattande *forskning och undersökningsverksamhet* satts i gång för att klarlägga dessa verkningar. Särskilda medel har ställts till förfogande härför över riksstaten. Denna verksamhet leds och samordnas övergångsvis av 1964 års naturresursutredning. Undersökningarna har gett värdefulla resultat och lett till förbud eller begränsning i fråga om användningen av vissa farliga medel. En viktig del av samhällets insatser bör vara att ställa resurser till förfogande för forskning, undersökningsverksamhet och tekniskt utvecklingsarbete inom detta område. Naturresursutredningen har till uppgift att lägga fram förslag i detta avseende och till organisation av denna verksamhet. Förslag från utredningen kan väntas i år. Jag vill i sammanhanget nämna att i statsverkspropositionen har tagits upp ett anslag av 5 milj. kr. för nästa budgetår för att bekosta en i första hand målinriktad forskning och undersökningsverksamhet inom naturresursområdet. Vad gäller insatserna för forskning och utvecklingsarbete bör även nämnas Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, som inrättades den 1 januari 1966. Institutets forskningsuppgifter avser problem, som sammanhänger med industriell drift, och därmed närbesläktade frågor inom tätbebyggelse. Till institutet är knutet ett serviceorgan, som har till ändamål att mot ersättning utreda industriers, kommuners och allmänna organs problem rörande vatten- och luftvård. Institutets verksamhet finansieras till hälften vardera av staten och en stiftelse, som företräder industrin.

Jag vill slutligen i detta sammanhang understryka att de förslag till samordnad och utbyggd statlig organisation på natur-, vatten- och luftvårdens områden som jag lägger fram i det följande bör kraftigt bidra till en effektivisering av arbetet inom dessa viktiga samhällsområden.

C e n t r a l o r g a n i s a t i o n . Jag vill först ta upp namnfrågan. Statskontoret har som tänkbara alternativ diskuterat statens naturmiljöverk, statens miljövårdsverk och statens naturvårdsverk. Statskontoret har stannat

för statens naturvårdsverk. Av de remissinstanser, som yttrat sig i namnfrågan, har lika många förordat statens naturvårdsverk som statens miljövårdsverk. Jag vill i sammanhanget erinra om att i den allmänna debatten har miljövård börjat användas som sammanfattande begrepp för natur-, vatten- och luftvård. Enligt min mening kan vissa skäl anföras för begreppet miljövård som gemensam benämning på de verksamheter det här gäller, då dessa berör en väsentlig del av hela vår livsmiljö. Då ordet miljö emellertid enligt gängse språkbruk avser såväl den inre miljön — våra hem och arbetsplatser m. m. — som den yttre miljön och den nya myndighetens verksamhetsområde avses komma att omfatta endast delar av vad som hänförs till den yttre miljön har jag kommit till den slutsatsen att den centrala statliga myndigheten på natur-, vatten- och luftvårdsområdena bör kallas *statens naturvårdsverk*. Jag förordar sålunda detta namn. Som konsekvens av mitt ställningstagande i namnfrågan för det nya verket innefattar jag i begreppet naturvård även vatten- och luftvård i sådana sammanhang, där naturen i vidsträckt mening åsyftas.

1965 års riksdag (prop. 97, JoU 16, rskr 255) har, såsom tidigare nämnts, fattat principbeslut om en ny naturvårdsorganisation. Beslutet innebär, att statens vatteninspektion, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå och statens luftvårdsnämnd förs samman med statens naturvårdsnämnd den 1 juli 1967 och att länsingenjörskontoren samtidigt inordnas i länsstyrelserna. Statskontoret har därefter på uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetat förslag till den nya organisationen och i anslutning härtill beräknat behövliga anslag för denna.

De förslag som lagts fram av statskontoret har vid remissbehandlingen fått ett positivt mottagande. Krav på resurser utöver vad statskontoret föreslagit för den nya organisationen har dock förts fram från flera håll.

För min del finner jag, att det framlagda organisationsförslaget är väl ägnat att ligga till grund för beslut om en ny naturvårdsorganisation och jag kan i allt väsentligt ansluta mig till detta. Jag vill i sammanhanget erinra om att verkets arbetsuppgifter kan komma att påverkas, om immissionssakkunnigas förslag genomförs. De sakkunniga har i sitt remissyttrande anfört att statskontorets organisationsförslag passar väl för de uppgifter som föreslås av dem. Jag vill framhålla att de förslag, som jag lägger fram i det följande, i vissa avseenden får ses mot bakgrunden av att arbetsuppgifterna för den nya organisationen sålunda kan komma att beröras av ställningstagande till immissionssakkunnigas förslag. Jag vill vidare erinra om att forskningen och undersökningsverksamhetens framtida omfattning, inriktning och organisation på naturresursområdet f. n. utreds av 1964 års naturresursutredning. Förslag från nämnda utredning kan också beröra naturvårdsverket.

Statskontoret har prövat den nu gällande fördelningen av *arbetsuppgifterna* mellan central och regional instans. Ämbetsverket anser att starka skäl

talat för att beslutsfunktionerna inom natur-, vatten- och luftvården — med undantag för sådana som är förbehållna vattendomstol — i största möjliga utsträckning förläggs till länsstyrelse. Statskontoret erinrar om att länsstyrelserna på naturvårdsområdet redan har beslutanderätten i flertalet ärenden. På vattenvårdens område förordar ämbetsverket att beslutanderätten i fråga om s. k. anmälningsärenden enligt tillsynslagen och förprovningsskuggörelsen rörande kommunala utsläpp och jordbrukets föroreningsfrågor den 1 juli 1967 decentraliseras till länsstyrelserna och att detta också på sikt bör ske beträffande anmälningsärenden, som avser industriella vattenföroreningar. Vidare föreslår statskontoret att ansvaret för kontroll och övervakning av vattenskyddsåtgärder för såväl jordbrukets som industriella och kommunala föroreningar läggs på länsstyrelserna den 1 juli 1967.

Som tidigare nämnts beslutar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i fråga om ärenden om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar. Då det huvudsakliga arbetet beträffande sådana ärenden redan nu utförs inom länsingenjörskontoren föreslår statskontoret att beslutanderätten i sådana ärenden den 1 juli 1967 flyttas över till länsstyrelserna.

Remissinstanserna har nästan genomgående tillstyrkt statskontorets förslag om arbetsfördelningen mellan den centrala myndigheten och länsstyrelserna. Några remissinstanser har förordat att även beslutanderätten rörande anmälningsärenden om industriella föroreningar bör flyttas över till länsstyrelserna i samband med omorganisationen.

Som jag tidigare nämnt har immissionssakkunniga lagt fram förslag om ny tillsynslag. I avvaktan på ställningstagande till de sakkunnigas förslag förordar jag att inom vattenvårdsområdet samtliga anmälningsärenden bereds av länsstyrelserna men att den centrala myndigheten fattar beslut i dessa ärenden. I enlighet med statskontorets förslag bör däremot tillsynsuppgifterna på vattenvårdsområdet i väsentlig omfattning flyttas över till länsstyrelserna. Jag biträder vidare statskontorets förslag om att beslutanderätten i ärenden om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar förs över till länsstyrelserna den 1 juli 1967. Kungl. Maj:t äger meddela bestämmelser i de frågor jag nu behandlat i den mån frågorna inte är reglerade i lag.

Enligt statskontorets förslag skall naturvårdsverket vara central förvaltningsmyndighet för ärenden om natur-, vatten- och luftvården. Arbetsuppgifterna för det nya verket inom natur-, vatten- och luftvården överensstämmer enligt förslaget i allt väsentligt med de arbetsuppgifter som de av omorganisationen berörda myndigheterna nu har. Riksdagens beslut år 1965 innebar inte att arbetsuppgifterna skulle ändras. Statskontoret hade inte heller till uppgift att ompröva dessa. Jag utgår därför från att arbetsuppgifterna för naturvårdsverket inte ändras i förhållande till de av omorganisationen berörda myndigheternas nuvarande arbetsuppgifter med undantag av vad jag dels nyss föreslagit beträffande överförande av vissa uppgifter

på vattenvårdsområdet till länsstyrelserna, dels kommer att förordas i det följande i fråga om friluftslivet.

Jag kommer senare att redovisa mina ställningstaganden till fritidsutredningens förslag rörande stödet på friluftslivets område. Redan nu vill jag dock ta upp den organisatoriska frågan. Fritidsutredningen anser att frågorna på friluftslivets område bör flyttas över från statens friluftsnämnd till det centrala organet på naturvårdsområdet. Skälet härtill är enligt utredningen att frågor om bl. a. avsättande av naturreservat och om det rörliga friluftslivet hör mycket nära samman. Den centrala myndigheten bör enligt utredningen ha bl. a. allmänt planerande och samordnande uppgifter på friluftslivets område, lämna länsstyrelser och kommuner service i planeringsfrågor och, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, ha hand om det statliga stödet till friluftslivet. Även i länsstyrelsernas uppgifter bör enligt utredningen ingå att ta till vara friluftslivets intressen. Inom kommunerna bör kommunens styrelse ta sig an dessa frågor. Flertalet remissinstanser tillstyrker utredningens förslag. För egen del ansluter jag mig också till förslaget och jag förordar sålunda att frågorna på friluftslivets område förs över från statens friluftsnämnd till statens naturvårdsverk den 1 juli 1967. Statens friluftsnämnd bör samtidigt upphöra. Verkets befattning med friluftsförfrågor bör begränsas till vad som hör samman med det rörliga friluftslivet. Frågor som avser fritidsbostäder bör alltså inte ingå i verkets uppgifter. Jag vill framhålla att det rörliga friluftslivets behov bör beaktas i största möjliga utsträckning i naturvårdsplaneringen. Verket bör hålla nära kontakt med länsstyrelserna och kommunerna i dessa frågor.

Statskontoret föreslår att verket leds av en *styrelse* som består av verkschefen och sex andra ledamöter. Verkschefen bör vara styrelsens ordförande. Enligt statskontoret är det inte möjligt att inom styrelsen få utrymme för en allsidig intresse- och kunskapsrepresentation på de omfattande verksamhetsområden som verket skall företräda. Statskontoret föreslår därför att till det nya verket knyts särskilda råd, som bör bestå av företrädare för särskilt berörda myndigheter och näringslivet samt i övrigt av personer med speciell kunskap och erfarenhet inom berörda områden. Enligt förslaget bör det finnas ett naturvårdsråd, ett vattenvårdsråd och ett luftvårdsråd med vardera högst tio ledamöter, som utses av verkets styrelse. Statskontorets förslag beträffande såväl styrelsen som de särskilda råden tillstyrks genomgående av remissinstanserna. Flertalet instanser förordar dock att rådets ledamöter utses av Kungl. Maj:t. Jag biträder statskontorets förslag beträffande såväl styrelsen som råden. Ordföranden i styrelsen bör utses av Kungl. Maj:t. I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att ledamöterna i råden bör utses av Kungl. Maj:t. Verkschefen bör vara ordförande i råden. Jag tillmäter råden stor betydelse som impulsgivare åt verket inom sina resp. ämnesområden. Kungl. Maj:t äger att besluta i här behandlade frågor.

Naturvårdsnämnden har i sitt yttrande föreslagit att en särskild expertgrupp knyts till det nya verket för att biträda vid värdering och förhandlingar med markägare vid markinköp för naturvårdsändamål och när ersättning skall utgå för intrång vid avsättande av naturreservat. En sådan expertgrupp bör enligt min mening verksamt bidra till att arbetet med att säkerställa naturområden påskyndas, varför jag finner det angeläget att den kommer till stånd. Den bör utses av Kungl. Maj:t.

Enligt statskontorets förslag till *indelning i byråer m. m.* av verket bör detta organiseras på dels fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en naturvårdsbyrå, en vattenvårdsbyrå och en luftvårdsbyrå, dels ett stabsorgan för planering, samordning och information, dels ock ett undersökningslaboratorium. Vissa av byråerna föreslås bli indelade på enheter enligt följande, nämligen administrativa byrån på enheter för allmänna ärenden, för kamerala ärenden och för personalärenden (innefattande även bibliotek och skrivcentral m. m.), naturvårdsbyrån på enheter för ärenden rörande naturvårdsområden, för ärenden rörande landskapsvård och för ärenden rörande jakt och viltvård samt vattenvårdsbyrån på enheter för planeringsärenden, för industriella ärenden, för kommunala ärenden och för anläggningsärenden. Luftvårdsbyrån föreslås inte bli uppdelad på enheter. Undersökningslaboratoriet — vars ställning och organisation enligt statskontoret får betraktas som provisoriskt i avvaktan på ställningstagande till 1964 års naturresursutrednings kommande förslag — bör organiseras på en beredningsavdelning, ett fysikaliskt kemiskt laboratorium, ett biologiskt laboratorium, ett mikrobiologiskt laboratorium och ett radioekologiskt laboratorium.

Statskontorets förslag har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Jag biträder förslaget. Arbetsenheter inom byråerna och undersökningslaboratoriet bör dock kallas sektioner. Inom naturvårdsbyråns sektion för naturvårdsområden bör även frågor rörande friluftslivet handläggas. Stabsorganet bör vidare kallas sekretariat. Indelningen i byråer och sektioner m. m. bör betraktas som en principlösning. Den bör presenteras för riksdagen för att tjäna som underlag för bedömningen av verkets anslagsbehov. Kungl. Maj:t bör emellertid äga besluta om sådana ändringar i organisationen, som betingas av utvecklingens krav. Tablå över naturvårdsverkets organisation torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Jag redovisar härefter mina ställningstaganden rörande verkets *personalorganisation*.

Naturvårdsverket bör ledas av en överdirektör. Härför bör inrättas en tjänst i lönegrad Cp 4. Frågan om löneställningen för denna tjänst har tagits upp till behandling mellan chefen för civildepartementet och berörd personalorganisation som förklarar sig inte ha någon erinran mot den föreslagna löneställningen. Var och en av de fyra byråerna bör förestås av en byråchef. Härför bör inrättas fyra tjänster i C 1. Anställningsformen för

dessa bör vara extra ordinarie med möjlighet dock att för bestämd tid förordna den, som i den nuvarande organisationen innehar förordnandetjänst för bestämd tid. Undersökningslaboratoriet bör förestås av en laboratoriechef. Jag beräknar medel för en sådan tjänst i Be 6. Jag redogör i det följande närmare endast för de tjänster, som nu inte finns i de av omorganisationen berörda myndigheterna. Jag beräknar medel för en tjänst som avdelningsdirektör i Be 5. Denna tjänst, som företrädesvis bör vara avsedd för frågor som gäller värdering av mark och förhandlingar med markägare, bör vara knuten till den i det föregående nämnda expertgruppen. Jag beräknar vidare medel för tre tjänster vid sekretariatet, varav en tjänst som avdelningsdirektör i Be 5 (chef för sekretariatet), en som byrådirektör i Ae 26 med uppgifter företrädesvis rörande utåtriktad information och en som kansliskrivare i Ae 11. Administrativa byrån bör tillföras en arvodestjänst för en jurist med uppgift att företrädesvis handlägga vattenrättsliga frågor. Jag beräknar medel härför och för en tjänst som expeditionsvakt i högst Ae 9 vid samma byrå. Jag beräknar vidare medel för en tjänst som kartritningsbiträde i högst Ae 11 vid naturvårdsbyrån, en tjänst som byrådirektör i Ae 28 vid vattenvårdsbyrån samt två tjänster som byrådirektör i Ae 30 resp. Ae 26 och en tjänst som byråingenjör i Ae 21 vid luftvårdsbyrån. Jag har sålunda beräknat medel för elva tjänster. Överflyttning av beslutanderätten i ärenden om bidrag till vatten- och avloppsanläggningar från den centrala myndigheten till länsstyrelserna innebär att personalstyrkan vid det nya verket i förhållande till personaluppsättningen vid de nuvarande myndigheterna kan minskas med fyra tjänster. Vidare kan en tjänst som överingenjör och en som överinspektör vid de nuvarande myndigheterna dras in. En av dessa tjänster ersätts dock av en byråchefstjänst. Nettoökningen av antalet tjänster vid det nya verket i förhållande till tjänsterna vid de nuvarande myndigheterna blir härigenom sex. Då det vid de senare myndigheterna finns sammanlagt 95 tjänster beräknar jag således medel för 101 tjänster vid det nya verket för nästa budgetår. I förhållande till statskontorets förslag innebär detta en minskning med tre tjänster. Till expertis och tillfällig arbetskraft hos det nya verket beräknar jag 380 000 kr. I förhållande till vad som nu står till förfogande för de nuvarande myndigheterna innebär detta en ökning med 210 000 kr. och i förhållande till statskontorets förslag en ökning med 123 000 kr. Vid min beräkning av medel har jag beaktat behovet av bl. a. särskild arbetskraft för frågorna på friluftslivets område samt av medicinsk-hygienisk expertis. Jag vill framhålla att de särskilda medlen till expertis och tillfällig arbetskraft bör göra det möjligt för det nya verket att ta initiativ till utredningar i frågor, som bl. a. de särskilda råden kan aktualisera.

Vissa övergångsanordningar kan behövas i samband med omorganisationen. Kungl. Maj:t bör äga bestämma om dessa.

I en förteckning, som torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende

som *bilaga 2*, tas upp samtliga tjänster vid statens naturvårdsverk för vilka medel beräknas för budgetåret 1967/68. I förteckningen redovisas således både sådana tjänster i fråga om vilka riksdagen förbehållit sig att besluta om inrättandet och sådana tjänster som Kungl. Maj:t äger inrätta. Fördelningen av tjänster på olika arbetsenheter får inte betraktas som bindande. Det är nämligen angeläget att verket har möjligheter att placera om personalen med hänsyn till vad som bedöms vara motiverat för att möta uppkommande behov av arbetsinsatser.

Jag vill i detta sammanhang nämna att jag inom kort avser begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en organisationskommitté, som bör få i uppdrag att fullgöra vissa uppgifter i samband med den aktuella omorganisationen. Åt denna kommitté bör även uppdras att utreda förläggningsen av naturvårdsverket.

R e g i o n a l o r g a n i s a t i o n. De förslag som avser den regionala organisationen — länsstyrelserna — lägger jag fram efter samråd med statsrådet Lundkvist.

I fråga om länsstyrelsernas *arbetsuppgifter* på naturvårdsområdet i vidsträckt mening vill jag först erinra om vad jag tidigare anfört rörande överflyttning till länsstyrelserna av vissa uppgifter inom vattenvården. I övrigt bör arbetsuppgifterna vara de nuvarande. Jag vill dock understryka att friluftslivets behov bör beaktas av länsstyrelserna i deras verksamhet på naturvårdsområdet.

Statskontoret anser att de viktigaste arbetsuppgifterna för länsstyrelserna blir att kartlägga de anspråk, som från olika håll ställs på naturtillgångarna. Länsstyrelserna bör enligt statskontoret i samråd med naturvårdsverket inventera de olika naturtillgångarna och göra upp översiktliga planer för hur dessa tillgångar bör utnyttjas på bästa sätt för att tillgodose olika anspråk. Remissinstanserna har genomgående betonat vikten av att sådana planer kommer till stånd. Jag anser att sådana planer har stor betydelse för samhällsplaneringen. De behövs i första hand för områden där exploateringsstrycket är starkast och där konflikter mellan naturvårdsintresset och andra intressen kan tänkas uppstå.

Statskontoret föreslår att länsingenjörskontorens nuvarande uppgifter och länsstyrelsernas planeringsuppgifter inom naturvården förs samman i *särskilda enheter*, som ges en från sektionsindelningen fristående ställning. Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. Även jag ansluter mig till det. En sådan arbetsenhet bör kallas naturvårdsenhet. Jag vill emellertid framhålla att organisationen får betraktas som provisorisk i avvaktan på ställningstagande till länsförvaltningsutredningens kommande förslag.

Vid länsstyrelserna finns nu rådgivande organ för naturvårdsfrågor, naturvårdsråden. I likhet med statskontoret föreslår jag att rådets verksam-

hetsområde skall avse naturvårdsområdet i vidsträckt mening. Rådens sammansättning och uppgifter är inte författningsreglerade. Någon ändring i detta avseende bör inte ske men jag vill erinra om de önskemål som förts fram av många remissinstanser, nämligen att kommunerna blir representerade i råden. Länsstyrelserna bör göras uppmärksamma på dessa önskemål.

Vad gäller *personalorganisationen* för länsstyrelsernas naturvårdsenheter beräknar jag medel för nästa budgetår för 14 tjänster som byrådirektör i Ae 28 företrädesvis för uppgifter inom naturvården. F. n. finns tio heltidsanställda tjänstemän för naturvård, varför nettoökningen blir fyra tjänster. I likhet med statskontoret förordar jag vidare att länsstyrelserna får särskild arbetskraft för tillsynsuppgifter inom vattenvårdsområdet. Härför beräknar jag medel för nästa budgetår för fem tjänster som byrådirektör i Ae 28. Varje sådan tjänsteman bör tjänstgöra inom flera län. Jag förordar alltså att länsstyrelserna tillförs nio nya tjänster för nästa budgetår. Samtidigt bör en tjänst som länsingenjör dras in, varför nettoökningen för den regionala naturvårdsorganisationen blir åtta tjänster. Då denna organisation nu har 148 tjänster bör den nya regionala naturvårdsorganisationen för nästa budgetår omfatta 156 tjänster. Avlöningskostnaderna härför beräknar jag till 6,5 milj. kr. Jag beräknar vidare 1 milj. kr. för expertis och tillfällig arbetskraft vid länsstyrelserna för naturvårdsenheterna. Chef för naturvårdsenhet bör tills vidare kallas länsingenjör. Alla tjänster som föreslås för länsstyrelsernas naturvårdsenheter kan inrättas utan riksdagens medverkan. Det ankommer vidare på Kungl. Maj:t att fördela tjänsterna mellan länsstyrelserna. I den tidigare omnämnda förteckningen (bilaga 2) tas samtliga tjänster upp som föreslås finnas vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter fr. o. m. budgetåret 1967/68.

Vissa övergångsarrangemang kan behövas i samband med omorganisationen. Kungl. Maj:t bör äga bestämma om dessa.

Statens avtalsverk har på grundval av de organisationsförslag som jag nu lägger fram förhandlat med personalorganisationerna om lönegradsplacering av tjänster m. m. vid naturvårdsverket och vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter. Avtal har träffats under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Riksdagens löne delegation har godkänt avtalet på riksdagens vägnar, under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningar som legat till grund för avtalet.

Omkostnaderna för länsstyrelsernas naturvårdsenheter bör tas upp med 1 010 000 kr. för nästa budgetår vilket innebär en ökning för denna organisation med 135 000 kr.

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen lägga fram särskild proposition om de lagändringar som behövs till följd av den föreslagna omorganisationen.

Stödet till friluftslivet, m. m. Jag vill först ta upp vissa *allmänna utgångspunkter* i fråga om stödet till friluftslivet. Under de senaste decennierna har stora reformer på arbetstidslagstiftningens område genomförts i vårt land. År 1951 fattades beslut om tre veckors semester, år 1958 förkortades veckoarbetstiden från 48 till 45 timmar, år 1963 förlängdes semestern till fyra veckor och år 1966 beslöt riksdagen om ytterligare successiv förkortning av arbetsveckan till 42,5 timmar. När den sistnämnda reformen är helt genomförd år 1969 har den årliga arbetstiden förkortats från 3 100 timmar år 1900 till ca 1 750 timmar.

Under samma tidsperiod har vårt näringsliv genomgått en omfattande strukturomvandling, vilken bl. a. medfört en kraftig befolkningsomflyttning. År 1850 bodde 90 % av befolkningen på landsbygden medan motsvarande siffra i dag understiger 25 %. Urbaniseringen har inneburit förändringar för såväl individerna som samhället. Nya miljöer och levnadsformer har vuxit fram. Med tätortsbildningen har följt ökade avstånd mellan bostad och arbetsplats och växande trafikintensitet. Den långt drivna rationaliseringen inom näringslivet har medfört att tempot i arbetslivet ökat samtidigt som den tekniska utvecklingen möjliggjort en omfattande mekanisering av olika arbetsmoment. Maskinella hjälpmedel har i stor utsträckning överlagit de fysiskt påfrestande arbetsuppgifterna medan människans uppgift i allt större utsträckning blivit av övervakande och kontrollerande natur. Också i övrigt synes nutidsmänniskans tillvaro präglas av en minskad fysisk aktivitet som, om inte negativa verkningar för folkhälsan skall uppstå, måste kompenseras genom motionsbefrämjande aktiviteter. Olika former av friluftsliv kan härvid bli av stor betydelse. Samtidigt bör aktiviteter i det fria kunna ge människorna den avkoppling och rekreation som tätortsmiljön och det högt uppdrivna tempot i arbetslivet skapar behov av. Vårt land erbjuder vad gäller tillgången på natur för friluftsliv goda möjligheter att tillgodose detta behov. Den genom arbetstidsreformerna starkt ökade fritiden ger människorna också tillfälle att tillgodose rekreations- och motionsbehovet. Med tanke på den betydelse inte minst ur hälsosynpunkt som olika friluftaktiviteter har är det därför givet att samhället — i första hand kommunerna — bör se till att möjligheter till utövande av friluftsliv skapas. Detta kan ske dels genom att hänsyn tas till friluftslivets behov i samhällsplaneringen, dels genom ekonomiskt stöd till friluftsanläggningar och organisationer på friluftslivets område.

Det är av vikt att friluftslivets behov av mark beaktas på ett tidigt stadium av samhällsplaneringen. Detta gäller såväl mark i närheten av tätorterna som på längre avstånd från dem. Den hårda konkurrens som råder om marken i våra tätortsregioner leder emellertid ofta till att friluftslivets behov inte beaktas. Det är angeläget att de samhällsorgan som svarar för planeringen, främst kommunerna, vid planeringsarbetet tar hänsyn också till behovet av lämpliga rekreationsområden. En viss central vägledning — i form av en översiktlig riksplanering — kan vara av värde i detta samman-

hang. Den stora betydelse som friluftslivet har i det moderna samhället motiverar sålunda att såväl staten som kommunerna engagerar sig för att skapa möjligheter till friluftsliv åt så många som möjligt.

Jag har i det föregående redovisat de av fritidsutredningens förslag, som avser den statliga organisationen för frågorna på friluftslivets område samt statens ekonomiska stöd till anläggningar för det rörliga friluftslivet och till organisationer på friluftslivets område. I samband med mina överväganden rörande naturvårdens organisation har jag behandlat frågan om *central myndighet för friluftsfrågorna* och förordat att statens naturvårdsverk får det centrala ansvaret för frågorna om det rörliga friluftslivet.

Jag tar nu upp utredningens övriga förslag rörande det rörliga friluftslivet. Utredningen framhåller att olika former av ledighet ställer olika krav på såväl fritidssysselsättning som fritidsmiljö, varför friluftsområden och friluftsanläggningar för såväl den dagliga fritiden som för veckoslutsledigheten och semestern bör skapas. Jag ansluter mig till detta allmänna betraktelsesätt. Med tanke på friluftslivets betydelse från hälsosynpunkt är det enligt min mening inte minst viktigt att rekreationsbehovet kan tillgodoses. Vid planeringen av nya bostadsområden är det därför angeläget att anläggningar med anordningar för olika former av motionsverksamhet i det fria kommer till stånd på bekvämt avstånd från bostaden. Under veckoslutsledigheten efterfrågas i allt större utsträckning strövområden och anläggningar på inte alltför stort avstånd från tätorten. Också dessa önskemål bör beaktas liksom behovet av anläggningar med övernattningsmöjligheter, inte minst i fjälltrakterna, för semesterledigheten. Det statliga stödet till friluftsanläggningar bör enligt min mening i princip omfatta anläggningar som tillgodoser behoven vid dessa slag av ledighet.

Utredningen drar upp vissa riktlinjer för *statens ekonomiska stöd till anläggningar för det rörliga friluftslivet*. Enligt utredningen bör bidragen i fortsättningen fördelas efter en betydligt noggrannare behovsgranskning än vad som f. n. sker. Bidrag bör huvudsakligen ges till anläggningar, som inte skulle komma till stånd utan särskilt stöd av staten. För att bidrag skall utgå bör också krävas att anläggningarna får en lämplig lokalisering. Utredningen anser vidare att bidragssystemet bör vara flexibelt. Vissa huvudprinciper föreslås av utredningen. Sålunda bör bidrag som regel inte utgå till anläggningar, vilka kan förväntas bli ekonomiskt självbärande. Bidragen till anläggningar i tätorternas närhet bör vara lägre än bidragen till s. k. fjärranläggningar av rikskaraktär. Varje beslut i bidragsärendet bör vidare grundas på en noggrann kalkyl över investerings- och driftskostnader.

De av utredningen förordade principerna för utformningen av det statliga stödet till friluftsanläggningar biträds i allmänhet av remissinstanserna. Även jag anser att principerna bör tjäna som vägledning vid bidragsgivningen. Jag vill dock framhålla att hänsyn måste tas till förhållandena i varje enskilt fall. I fråga om utredningens förslag att bidrag till anläggning, som kan förväntas bli ekonomiskt bärkraftig, bör utgå endast i undantags-

fall vill jag framhålla att självfinansieringskravet inte får medföra att avgiften för tillträde till en anläggning blir så hög att ett ekonomiskt hinder uppstår för vissa människor att utnyttja den.

Utredningen föreslår att statens ekonomiska stöd till friluftsanläggningar i huvudsak bör reserveras för sådana anläggningar, som uppförs av kommuner. Organisationer av rikskaraktär med kompetens på friluftsområdet och med förmåga att träffa långsiktiga avtal om en anläggningsutnyttjande bör enligt utredningen också kunna erhålla bidrag. Remissinstanserna har ställt sig positiva till förslaget. Även jag ansluter mig i princip till det. Jag vill också här framhålla att förhållandena i varje enskilt fall bör beaktas. Riksorganisationernas lokalavdelningar bör t. ex. inte mista den möjlighet de har i dag att få bidrag till att uppföra mindre anläggningar som rast- och klubbstugor. Som villkor för att bidrag skall utgå till dessa bör självfallet — liksom för alla övriga anläggningar — gälla, att de är öppna för allmänheten. Om speciella skäl föreligger bör också riksorganisation, som inte huvudsakligen ägnar sig åt friluftsverksamhet, kunna få bidrag till friluftsanläggning.

Även om uppförandet av friluftsanläggningar i huvudsak blir en kommunal angelägenhet bör enligt utredningen driften av anläggningarna med fördel kunna överlåtas på någon organisation på friluftslivets område. Jag delar utredningens uppfattning. Av tradition har friluftsverksamheten i vårt land haft sin förankring i de frivilliga organisationerna. Dessa har därför stor erfarenhet av olika former av friluftsverksamhet, vilken bör göra dem väl lämpade att ha hand om verksamheten vid friluftsanläggningarna.

Utredningen har gjort en uppskattning av behovet av nya friluftsanläggningar för de närmaste åren. Utredningen har därvid funnit att en omfattande utbyggnad bör komma till stånd. Statens bidrag till kostnaderna för denna utbyggnad uppskattar utredningen till 12,5 milj. kr. för varje år under ett antal år framöver. Eftersom utbyggnaden måste föregås av ett omfattande planeringsarbete föreslår utredningen, att för budgetåret 1967/68 10 milj. kr. anvisas av statliga medel för investeringar i olika slag av friluftsanläggningar.

Remissinstanserna delar i stort sett utredningens uppfattning att det behövs ett kraftigt tillskott av anläggningar för det rörliga friluftslivet. Statens friluftsnämnd anser det dock realistiskt att räkna med en så snabb utbyggnadstakt som utredningen förordat. Jag ansluter mig till denna bedömning. Jag återkommer till anslagsfrågan i det följande.

Utredningen föreslår att vissa medel anvisas till utvecklingsarbete rörande friluftsanläggningar. Jag biträder utredningens förslag. Medel bör få disponeras för detta ändamål ur det anslag som står till förfogande för bidrag till uppförande av friluftsanläggningar. Det blir en uppgift för naturvårdsverket att ta initiativ till ett sådant utvecklingsarbete. Med hjälp av expertis på området bör verket t. ex. utarbeta typritningar för olika anlägg-

ningar. Ritningarna bör sedan tillhandahållas kommuner och friluftsförbund.

Utredningen konstaterar att en betydande markanskaffning blir nödvändig om friluftslivets behov skall tillgodoses. Vid anskaffandet av marken, som i princip bör vara en kommunal angelägenhet, bör enligt utredningen domänverket och lantbruksnämnderna medverka i viss utsträckning. Utredningen framhåller att markbehovet för friluftslivet primärt bör kunna tillgodoses genom att naturreservat bildas enligt naturvårdslagen och att statliga medel, som finns anvisade på riksstaten för markförvärv för naturvårdsändamål och för ersättning till markägare, utnyttjas. Område på vilket friluftsanläggning skall uppföras bör dock förvärvas särskilt, så att fastigheten innehas med äganderätt av huvudmannen för anläggningen. Kostnader för sådant markförvärv bör enligt utredningen få räknas in i bidragsunderlaget för anläggningen.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att utredningens uppfattning att friluftslivets markbehov bör kunna tillgodoses genom tillämpning av bestämmelserna i naturvårdslagen och genom att utnyttja statliga medel för markförvärv och för ersättning till markägare är riktig. Syftet med naturvårdslagen är nämligen bl. a. att tillgodose behovet av mark för rekreation och friluftsliv. I fråga om mark, på vilken friluftsanläggning skall uppföras, finner jag det rimligt att den förvärvas av huvudmannen för anläggningen och att markkostnaden får räknas in i bidragsunderlaget.

Utredningens förslag att lantbruksnämnderna skall ges befogenhet att bedriva en aktiv inköpsverksamhet också för att tillgodose friluftslivets markbehov delas av några remissinstanser. För egen del vill jag framhålla att lantbruksnämndernas markinköp i fortsättningen liksom hittills primärt bör vara inriktade på att medverka till en rationalisering av jord- och skogsbruket. Jag är således inte beredd att föreslå någon ändring av befogenheterna för nämnderna. Jag vill emellertid erinra om att jag i propositionen 1963: 71 angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m. uttalade att det var angeläget att lantbruksnämnderna — så långt gällande lagbestämmelser och andra föreskrifter medgav — i sin verksamhet med jordbrukets rationalisering tillvaratog naturvårdsintressena. Jag vill nu framhålla att även friluftslivets behov bör beaktas i förevarande sammanhang. Nämnderna bör således eftersträva att medverka till att t. ex. sådana delar av inköpta fastigheter som inte behöver disponeras för rationaliseringsändamål ges den disposition som med hänsyn bl. a. till naturvård och friluftsliv anses lämpligast. Härvid bör nämnderna samverka med naturvårdsmyndigheterna och kommunerna.

I fråga om domänverkets medverkan i markanskaffning för naturvårdsändamål vill jag erinra om att domänverket i samband med sin allmänna inköpspolitik har att eftersträva att så långt som möjligt också tillgodose det allmänna naturvårdsintresset. Jag vill i sammanhanget även nämna att

kyrklig mark ofta är belägen nära tätorter och kan utgöra lämpliga rekreationsområden. Enligt vad jag inhämtat har den nu arbetande ekklesiastika boställsutredningen sin uppmärksamhet riktad på frågan.

Utredningen tar också upp frågan om *statens ekonomiska stöd till organisationer på friluftslivets område*. Detta stöd måste enligt utredningen byggas ut avsevärt om organisationerna skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Utredningen framhåller, att organisationernas främsta uppgift bör vara att ge allmänheten olika former av service på friluftslivets område. Riksorganisationer med väl utbyggda lokalavdelningar bör enligt utredningen ha de största möjligheterna att lämna denna service. Stödet bör därför koncentreras till sådana organisationer. Detta medför enligt utredningen att vissa av de organisationer, som i dag får bidrag ur friluftsfonden, i fortsättningen bör stödjas från andra anslag på riksstaten. Detta gäller scoutorganisationer, Sveriges Dövas riksförbund och Svenska naturskyddsföreningen. Utredningen föreslår, att 800 000 kr. anvisas för budgetåret 1967/68 som bidrag till organisationer på friluftslivets område. Bidragen bör inte som nu utgå ur friluftsfonden utan anvisas under ett särskilt anslag.

Så gott som samtliga remissinstanser understryker i likhet med utredningen vikten av att friluftorganisationerna ges ökat ekonomiskt stöd. Även i övrigt biträder flertalet remissinstanser utredningens förslag. Jag vill framhålla den stora betydelse de frivilliga organisationerna har för friluftslivets utveckling. Genom olika arrangemang och kampanjer aktiverar organisationerna en betydande del av vårt folk. Ett omfattande frivilligt arbete ligger bakom organisationernas verksamhet. Den intensifiering av verksamheten på friluftslivets område som bör komma till stånd motiverar enligt min mening, att stödet till friluftorganisationerna förstärks. Det bör, som utredningen föreslagit, koncentreras till riksomfattande organisationer med väl utbyggda lokalavdelningar. Vederbörande organisations möjlighet att lämna service på friluftslivets område bör vara avgörande för stödets omfattning. Denna service får självfallet inte begränsas till organisationernas egna medlemmar utan skall tillhandahållas allmänheten. Serviceverksamheten kan t. ex. avse organiserandet av olika former av friluftsverksamhet eller information om friluftsanläggningar och den verksamhet som bedrivs där. Sådan verksamhet kräver ofta tillgång till konsulenter och instruktörer. Denna verksamhet bör stödjas liksom utbildningen av friluftsledare. Tillgången på frivilliga ledare har stor betydelse för omfattningen av friluftslivet. Det är viktigt att dessa ideellt arbetande ledare utbildas så att de kan fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt, inte minst bland ungdomen. Om ledarutbildningen skall kunna göras effektiv och ändamålsenlig bör den inte splittras på många organisationer utan koncentreras till så få som möjligt. Vid fördelning av medel till organisationer på friluftslivets område bör detta beaktas. Jag vill i samman-

hanget nämna att Skid- och friluftsförbundet har omfattande erfarenheter på ledarutbildningens område, vilket i och för sig gör organisationen väl lämpad att leda och samordna utbildningen av friluftsledare.

Utredningen har ansett att det stöd som nu utgår ur friluftsfonden till scoutorganisationer för lägerverksamhet, till Svenska naturskyddsföreningen och till Sveriges Dövas riksförbund i fortsättningen inte bör utgå ur denna fond utan i stället från sådana anslag som normalt står till förfogande för verksamhet som dessa organisationer bedriver. Jag delar i princip denna uppfattning. Frågan om överflyttning av bidragen till dessa organisationer till andra anslag bör prövas i de årliga budgetbehandlingarna.

För innevarande budgetår uppgår anslaget till avsättning till fonden för friluftslivets främjande till 3,5 milj. kr. För nästa budgetår förordar jag att anslaget höjs med 1 milj. kr. till 4,5 milj. kr. Utredningens förslag att bidragen till organisationerna på friluftslivets område bör anvisas under ett särskilt anslag kan jag inte biträda. Jag räknar dock med att av det föreslagna anslaget för nästa budgetår ca 500 000 kr. bör kunna utgå som stöd till olika organisationer på friluftslivets område. Kungl. Maj:t bör äga besluta i denna fråga liksom i övriga frågor som avser utformningen av stödet till friluftslivet.

Anslagsberäkningar. Naturvårdsverket. Till *Statens naturvårdsverk: Avlöningar* beräknar jag för nästa budgetår 4,6 milj. kr. Jag har därvid beräknat 4,2 milj. kr. till avlöningar till tjänstemän, 20 000 kr. till arvoden och särskilda ersättningar samt 380 000 kr. till expertis och tillfällig arbetskraft. Det av mig beräknade medelsbehovet innebär en ökning, inklusive löneomräkning, med 1 288 000 kr. i förhållande till de anslag som anvisats till avlöningar till av omorganisationen berörda myndigheter för innevarande budgetår.

Till *Statens naturvårdsverk: Omkostnader* beräknar jag för nästa budgetår 691 000 kr. Till sjukvård m. m. beräknar jag 6 000 kr. och till reseersättningar 234 000 kr., varav 15 000 kr. till utrikes tjänsteresor. Under expenser beräknar jag för bränsle, lyse och vatten 19 000 kr. och för övriga expenser 313 000 kr., varav 40 000 kr. som engångsutgift. Till publikationstryck beräknar jag 20 000 kr. och till övriga utgifter 99 000 kr. Vad jag förordar innebär en ökning med 145 000 kr. jämfört med medelsanvisningen för innevarande budgetår.

Till *Avsättning till fonden för friluftslivets befrämjande* beräknar jag enligt vad jag förordat i det föregående för nästa budgetår 4,5 milj. kr.

Länsstyrelserna. Statsrådet Lundkvist kommer senare att föreslå Kungl. Maj:t att lägga fram proposition angående sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse, m. m. och kommer i detta sammanhang att föreslå att medel anvisas för de föreslagna naturvårdsenheterna inom länsstyrelserna.

Hemställan

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. besluta att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skall inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd samtidigt skall upphöra,

2. besluta att länsingenjörskontoren skall upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter organiseras inom länsstyrelserna,

3. godkänna de riktlinjer för stödet till friluftslivet som jag angett i det föregående,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad jag förordat i det föregående,

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsordningar och åtgärder i övrigt som fordras för förslagets genomförande,

6. till *Statens naturvårdsverk: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kr.,

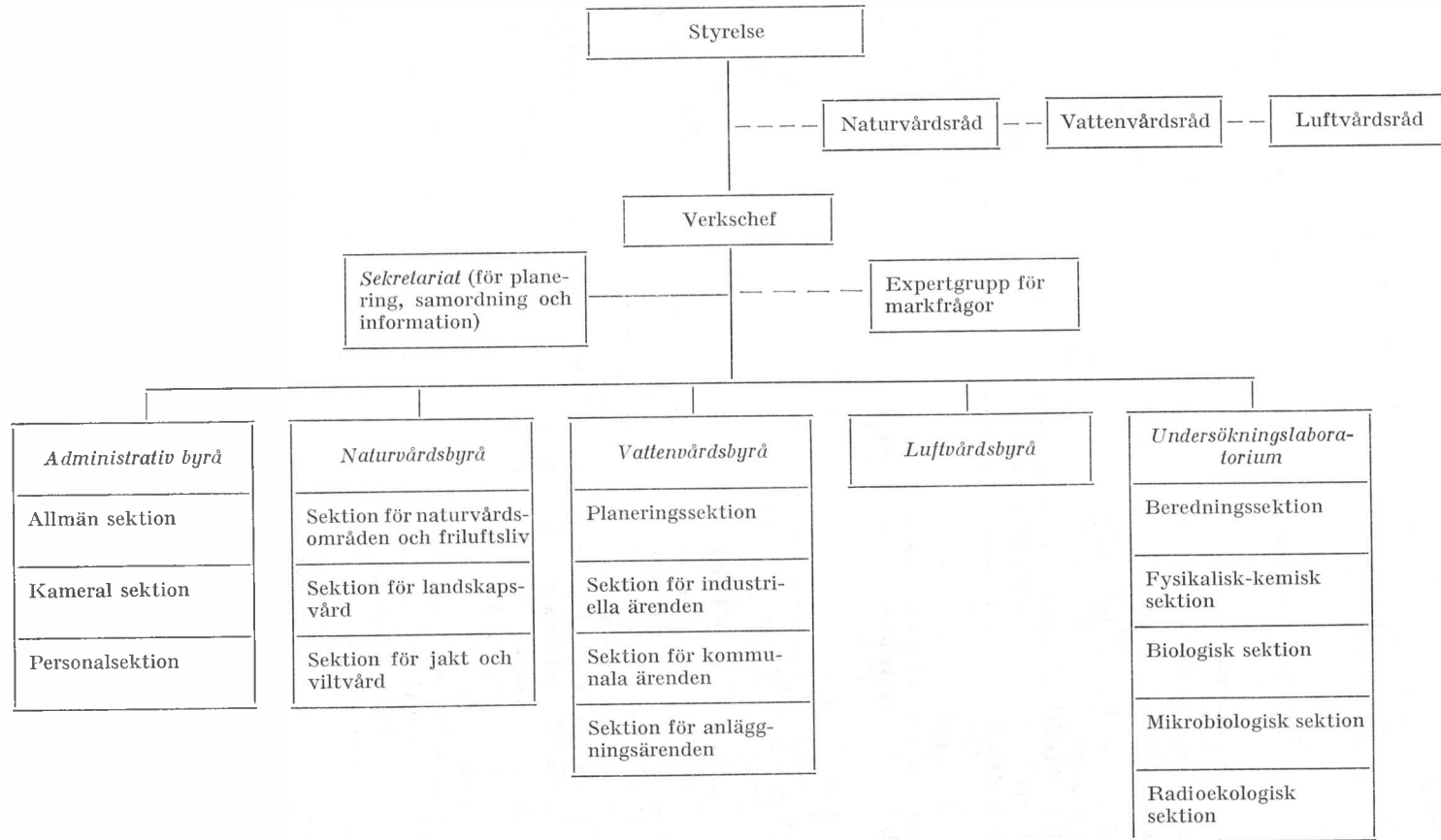
7. till *Statens naturvårdsverk: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 691 000 kr.,

8. till *Avsättning till fonden för friluftslivets främjande* för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 4 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Förslag till organisation för statens naturvårdsverk

Bilaga 2

Tablå

över föreslagna tjänster vid den statliga naturvårdsorganisationen

A. Statens naturvårdsverk	
Antal och benämning	Lönegrad
1 överdirektör	Cp 4
<i>Sekretariatet för planering, samordning och information</i> (3 tjänster)	
1 avdelningsdirektör	Be 5
1 byrådirektör (företrädesvis för utåtriktad information)	Ae 26
1 kansliskrivare	Ae 11
<i>Administrativa byrån</i> (17 tjänster)	
1 byråchef	Ce 1
1 jurist (företrädesvis för vattenrättsliga frågor)	arvode
Allmänna sektionen	
1 byrådirektör	Ae 30
1 byrådirektör	Ae 26
Kamerala sektionen	
1 kamrerare	Ae 23
1 assistent	Ae 17
1 kontorsskrivare	Ae 13
Personalsektionen (inklusive bibliotek, skrivcentral och expedition)	
1 byrådirektör	Ae 26
1 assistent	Ae 17
2 kontorsskrivare	Ae 13
2 kansliskrivare	Ae 11
2 kontorsbiträde	högst Ae 9
1 expeditionsförman	Ae 11
1 expeditionsvakt	högst Ae 9
<i>Naturvårdsbyrån</i> (20 tjänster)	
1 byråchef	Ce 1
1 avdelningsdirektör (företrädesvis för förhandlingar om och värdering av mark)	Be 5
Sektionen för naturvårdsområden och friluftsliv	
1 avdelningsdirektör	Be 5
1 byrådirektör	Ae 28

Antal och benämning	Lönegrad
2 byrådirektör	Ae 26
1 förste byråsekreterare	Ae 23
Sektionen för landskapsvård	
1 avdelningsdirektör	Be 5
1 byrådirektör	Ae 28
1 byrådirektör	Ae 26
1 byråingenjör	Ae 21
Sektionen för jakt- och viltvård	
1 avdelningsdirektör	Be 5
1 byrådirektör	Ae 26
Gemensam personal	
1 kontorsskrivare	Ae 13
2 kansliskrivare	Ae 11
1 kartritningsbiträde	högst Ae 11
3 kontorsbiträde	högst Ae 9
Vattenvårdsbyrån (28 tjänster)	
1 byråchef	Ce 1
	(+ 216 kr./
	mån.)
Planeringssektionen	
1 avdelningsdirektör	Be 6
1 byrådirektör	Ae 30
1 byrådirektör	Ae 26
1 förste byråingenjör	Ae 23
1 byråingenjör	Ae 21
1 kartritningsbiträde	högst Ae 11
Sektionen för industriella ärenden	
1 avdelningsdirektör	Be 6
1 byrådirektör	Ae 28
2 byrådirektör	Ae 26
3 förste byråingenjör	Ae 23
Sektionen för kommunala ärenden	
1 avdelningsdirektör	Be 6
1 byrådirektör	Ae 30
1 byrådirektör	Ae 28
1 förste byråingenjör	Ae 23
1 byråingenjör	Ae 21
1 byråingenjör	Ae 19
Sektionen för anläggningsärenden	
1 avdelningsdirektör	Be 5
1 byrådirektör	Ae 28
1 byråingenjör	Ae 21
1 byråingenjör	Ae 19

Antal och benämning	Lönegrad
Gemensam personal	
1 kontorsskrivare	Ae 13
1 kansliskrivare	Ae 11
2 kontorsbiträde	högst Ae 9
<i>Luftvårdsbyrån (6 tjänster)</i>	
1 byråchef	Ce 1
1 byrådirektör	Ae 30
1 byrådirektör	Ae 26
1 förste byråingenjör	Ae 23
1 byråingenjör	Ae 21
1 kontorsbiträde	högst Ae 9
<i>Undersökningslaboratoriet (26 tjänster)</i>	
1 laboratoriechef	Be 6
Beredningssektionen	
1 byrådirektör	Ae 30
1 assistent	Ae 19
1 assistent	Ae 17
Fysikalisk-kemiska sektionen	
1 laborator	Ae 30
1 vatteninspektör	Ae 26
Biologiska sektionen	
1 laborator	Ae 30
1 vatteninspektör	Ae 26
2 förste byråinspektör	Ae 23
Mikrobiologiska sektionen	
1 laborator	Ae 30
1 vatteninspektör	Ae 26
Radioekologiska sektionen	
1 laborator	Be 5
1 förste byråinspektör	Ae 23
Gemensam personal	
4 förste laboratorieassistent	Ae 15
2 laboratorieassistent	Ae 13
5 laboratorieassistent	högst Ae 11
1 institutionstekniker	Ae 11
<hr/>	
Totalt för statens naturvårdsverk 101 tjänster	
B. Länsstyrelsernas naturvårdsenheter	
10 länsingenjör	Be 7
13 länsingenjör	Be 6
22 byrådirektör (varav 14 företrädesvis för naturvård samt 5 företrädesvis för vattenvård med tjänstgöring inom flera län)	Ae 28

Antal och benämning	Lönegrad
23 byrådirektör	Ae 26
20 förste byråingenjör	Ae 23
16 byråingenjör	Ae 21
17 byråingenjör	Ae 19
5 ingenjör ..... högst	Ae 17
3 kontorsskrivare	Ae 13
21 kansliskrivare	Ae 11
6 kontorsbiträde ..... högst	Ae 9
<hr/>	
Totalt för länsstyrelsernas naturvårdsenheter 156 tjänster	

Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Inledning	3
Organisationen av natrvårdsverksamheten	5
<i>Nuvarande ordning</i>	5
<i>Statskontorets utredning</i>	8
Verksamhetsområde och arbetsuppgifter m. m.	8
Den centrala organisationen	15
Den regionala organisationen	20
Anslagsberäkningar	24
Övriga frågor	26
<i>Remissyttrande n</i>	27
Allmänna synpunkter	27
Verksamhetsområde och arbetsuppgifter	27
Den centrala organisationen	29
Den regionala organisationen	30
Stödet till friluftslivet, m. m.	31
<i>Nuvarande ordning</i>	31
<i>Fritidsutredningen</i>	35
Friluftslivets utveckling m. m.	35
Statens stöd till friluftslivet	37
Organisatoriska frågor	45
<i>Remissyttranden</i>	46
Friluftslivets utveckling	46
Statens stöd till friluftslivet	46
Organisatoriska frågor	51
<i>Statens friluftsnämnds begäran om anslag för budgetåret</i> <i>1967/68</i>	52
Departementschefen	53
Hemställan	70
Bilaga 1—2	71